

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2010 – 2013**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Vavřina

**Vliv Mistrovství Evropy ve fotbale na cestovní ruch v
Polsku a na Ukrajině.**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Aleš Bříza

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR COMBI STUDIES
2010 – 2013**

BACHELOR THESIS

Martin Vavřina

**The impact of the World Championship in football on
the tourism trade in Poland and Ukraine**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Aleš

Bříza

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.
Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 29.3.2013

Martin Vavřina

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu PhDr. Alešovi Břízovi za cenné připomínky, odborné rady a mimořádnou vstřícnost při vzájemných setkáních

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vlivem Mistrovství Evropy ve fotbale na cestovní ruch v Polsku a na Ukrajině. V teoretické části vysvětluje základní pojmy a definice cestovního ruchu, turistiky, vlivu sportovních akcí na cestovní ruch a pojednává o Mistrovství Evropy ve fotbale. Praktická část vychází z dotazníkového šetření a informuje o veřejném mínění lidí.

Klíčové pojmy

Bakalářská práce, dotazníkové šetření, cestovní ruch, Polsko, Ukrajina, Mistrovství Evropy ve fotbale, turistika, ekonomika, kuriozity, hospodářství.

Annotation

The Bachelor Thesis deals with the impact of the World Championship in football on the tourist trade in Poland and Ukraine. In the theoretical part it explains the basic terms and the definition of tourist trade, tourism, the impact of sport events on the tourist trade and on the World Championship in football. The practical part comes from a survey and it informs about public opinion.

.

Key words

Bachelor Thesis, survey, tourism trade, Poland, Ukraine, World Championship in football, tourism, economics, curiosities, economy.

Obsah:	
Úvod.....	9
1. Základní pojmy	11
1.1 Cestovní ruch.....	11
1.2 Turistika.....	14
1.3 Vliv sportovních akcí na cestovní ruch	15
1.4 Mistrovství Evropy ve fotbale	16
2. Polsko a Ukrajina	19
2.1 Geografie, administrativní členění	19
2.1.1 Polsko	19
2.1.2 Ukrajina	21
2.2 Demografie	23
2.2.1 Polsko	23
2.2.2 Ukrajina	24
2.3 Historie zemí	25
2.3.1 Polsko	25
2.3.2 Ukrajina	29
2.4 Cestovní ruch v hospodářství a ekonomice zemí	34
2.4.1 Polsko	34
2.4.2 Ukrajina	34
2.5 Hlavní atraktivity zemí	35
2.5.1 Polsko	35
2.5.2 Ukrajina	37
2.6 Potenciál pro cestovní ruch	39
3. Průzkum	41
3.1 Popis průzkumu.....	41
3.2 Cíl průzkumu, metody	41
3.3 Analýza dat.....	42
3.3.1 Obecné demografické otázky	42
3.3.2 Speciální otázky k danému tématu	44
3.3.3 Otázky konkrétní	47
3.4 Interpretace a vyhodnocení výsledků	49
Závěr	50

Seznam použitých pramenů	52
Přílohy	I
Příloha č. 1 - Fotografie polských a ukrajinských stadionů, na kterých proběhlo EURO 2012	I
Příloha č. 2 – Fotografie slavnostního otevření nového Národního stadionu ve Varšavě.....	V
Příloha č. 3 – Dotazník – Průzkum veřejného mínění.....	VI

Úvod

Pro zpracování této bakalářské práce bylo zvoleno téma *Vliv Mistrovství evropy ve fotbale na cestovní ruch v Polsku a na Ukrajině*. Toto téma bylo vybráno především z důvodu jeho aktuálnosti vzhledem k mistrovství proběhnuvšímu v těchto zemích v červnu a červenci 2012.

Při zpracování této práce bude vycházeno z velkého množství literatury – půjde především o monografie a vybrané informace z elektronických zdrojů.

Tato bakalářská práce není pouze popisného charakteru – nebudou zde chybět vlastní úvahy autora nad danými oblastmi, průzkum veřejného mínění a jeho vyhodnocení. Práce čtenáři poskytne také některé statistické údaje s tématem související.

Text práce je systematicky členěn do tří hlavních kapitol, které se dále člení na podkapitoly. Součástí práce je také obrazová příloha.

První kapitola práce se bude zabývat základními pojmy, jejichž znalost a pochopení jsou nepostradatelnými pro následující kapitoly. Nejdříve bude čtenář seznámen se základními definicemi a budou mu blíže vysvětleny pojmy cestovní ruch a turistika, poté se bude práce zabývat vlivem (nejen) sportovních akcí na cestovní ruch. Nakonec se bude věnovat základním informacím o Mistrovství Evropy ve fotbale.

V druhé kapitole bude čtenář blíže seznámen s uváděnými zeměmi – Polskem a Ukrajinou. Součástí tohoto seznámení budou základní geografické údaje a informace o administrativním členění zemí, údaje demografické a stručný nástin dějin Polska a Ukrajiny. Dále se zde bude práce zabývat cestovním ruchem v hospodářství a ekonomice těchto zemí. Konec kapitoly pak bude věnován přiblížení hlavních atraktivit a především nevyužitým možnostem v potenciálu pro cestovní ruch.

Třetí kapitola se konečně podrobněji soustředí na samotný vliv dané sportovní akce na cestovní ruch a to pomocí průzkumu veřejného mínění. Tento průzkum bude nejdříve popsán, budou stanoveny jeho cíle a metody, poté budou sebraná data analyzována a vyhodnocena. Součástí této kapitoly

bude také množství grafů dokládajících výsledky odpovědí na jednotlivé otázky.

Cílem této bakalářské práce je především zodpovědět otázku, zda má sportovní akce velikosti Mistrovství Evropy ve fotbale vliv na cestovní ruch v zemích, ve kterých je pořádána, a pokud ano, upřesnit jaký.

1. Základní pojmy

Cílem této kapitoly je vysvětlit a přiblížit čtenáři několik základních pojmů, se kterými se na stránkách této bakalářské práce nejednou setká, a jejichž znalost a pochopení je pro další četbu a pochopení této práce zcela nezbytná. Čtenář bude seznámen nejen s pojmy cestovní ruch a turistika, ale také s možným vlivem (nejen) sportovních akcí na cestovní ruch a s fenoménem Mistrovství Evropy ve fotbale.

1.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch je v odborných publikacích definován různými způsoby, z nichž nejspíš žádný není zcela dostačující a vše obsahující. Jde totiž o jev mimořádně složitý, který zahrnuje mnoho různých složek a faktorů, které ho více či méně ovlivňují. Také na něj lze pohlížet z hlediska různých oborů, kterých se dotýká, což samozřejmě definici utváří s posouváním ji určitým směrem.

*„Například F. W. Ogilvie (1933) chápe cestovní ruch jako „ekonomický jev spojený se spotřebou hmotných a nehmotných statků, hrazených z prostředků získaných v místě trvalého bydliště“.*¹ Z této definice, která vnímá cestovní ruch čistě ekonomicky, vyplývá, že jde o průmysl, který je spojen s přesouváním určitých kupních fondů. To je podle mého názoru definice poněkud omezená především z toho důvodu, že zcela postrádá jakékoliv zmínění se o cíli či účelu výše uvedeného.

Za mnohem výstižnější proto považuji oficiální definici vytvořenou v roce 1991 na konferenci Světové organizace cestovního ruchu (World Trade Organization). Podle té *„cestovní ruch znamená dočasnou změnu místa pobytu, tj. cestování a přebývání mimo místo trvalého bydliště, ne déle*

¹ RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN, Michal a kol. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 17.

*ne 1 rok, zpravidla ve volném čase za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení mezi lidmi“.*²

Definicí, která mne ještě velmi zaujala a to především tím, jak zohledňuje také jevy probíhající na straně nabídky, je ta, která cestovní ruch definuje jako „*komplexní společenský jev, jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity*“.³

Cestovní ruch zahrnuje veškeré služby, které souvisí s cestováním a turistikou. Ty lze rozdělit na několik základních složek – jsou jimi ubytovací služby (např. hotely, hostely, penziony, turistické ubytovny apod.), doprava (např. železniční, letecká, lodní, autobusová, automobilová apod.), zprostředkovatelé (např. cestovní agentury, cestovní kanceláře, rezervační systémy apod.), organizace (např. regionální centra pro cestovní ruch, národní turistické centrály apod.) a atrakce (např. botanické zahrady, kulturní či historická místa, národní parky, zábavní parky, přírodní rezervace apod.). Tyto služby tvoří dohromady zhruba 30 % všech světových služeb a zaměstnávají přes 100 milionů osob. Cestovní ruch dále velmi pozitivně ovlivňuje i jiné obory – např. stavebnictví, obchod, reklamu apod. Cestovní ruch tedy tvoří významnou část hospodářství, některé (především rozvojové) země jsou na něm zcela závislé. Jde o významný fenomén druhé poloviny 20. století.

„V souvislosti s definováním pojmu cestovní ruch, byly vymezeny i další pojmy, které se vztahují především k podrobnějšímu rozlišení různých typů účastníků cestovního ruchu a to jak v oblasti domácího, tak i

² Cestovní ruch [online]. [citováno 25. února 2013]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/2007-2009/cestovni-ruch-1>

³ ZELENKA, Josef; PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Linde Praha, 2011, s. 45.

mezinárodního cestovního ruchu.“⁴ Jsou jimi stálý obyvatel, návštěvník, turista a výletník. Tyto osoby jsou rozlišeny podle toho, jak dlouhý časový interval na daném místě (mimo své bydliště) tráví. Např. stálý obyvatel je osobou na daném místě žijící, zatímco výletník na daném místě tráví méně než 1 den.

Cestovní ruch lze také dělit a to podle opravdu mnoha kritérií – např.:

podle převažující motivace účasti na cestovním ruchu – rekreační (např. pobytový zájezd u moře), kulturně poznávací (např. návštěva hradu), s náboženskou orientací (např. návštěva poutního místa), se vzdělávacími motivy (např. zájezd s výukou jazyků), se společenskými motivy (např. návštěva přátel), zdravotně orientovaný (např. pobyt v lázních), sportovně orientovaný (např. horská turistika), orientovaný na poznání přírodního prostředí (např. návštěva přírodních rezervací), s dobrodružnými motivy (např. lovecké výpravy), s profesními motivy (např. návštěva kongresu)

podle místa čerpání služeb cestovního ruchu – domácí (osoby cestují uvnitř země, které jsou občany, nepřekračují hranice svého státu), zahraniční (dochází k překračování hranic), tranzitní (pouhý průjezd cestujícího přes určitý stát, cílem je navštívit stát jiný);

podle délky pobytu – krátkodobý (max. 3 přenocování), dlouhodobý (více než 3 přenocování)

podle zabezpečení cesty – organizovaný (služby zajišťují různí zprostředkovatelé), neorganizovaný (služby si volí a zabezpečuje sám účastník)

podle ročního období – sezonní (vysoká koncentrace návštěvnosti, maximální nabídka služeb, maximální ceny), mimosezonní (nízká koncentrace návštěvnosti, snížená nabídka služeb, nízké ceny) atd.

Na závěr této podkapitoly ještě považuji za důležité aspoň stručně zmínit, že k tomu, aby se cestovnímu ruchu dařilo, je potřeba splnění aspoň několika základních podmínek. „*K základním podmínkám vzniku a rozvoje*

⁴ INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch (základy)*. Praha: Oeconomica, 2009, s. 13.

turismu patří svoboda pohybu, volný čas, volné finanční prostředky a existence potenciálu s odpovídající infrastrukturou.“⁵

1.2 Turistika

Turistika je zájmovou činností člověka, která spočívá v cestování a poznávání cizího prostředí, především pak kultury a zvyků místních obyvatel, přírody, historických památek, kulturních a zábavních atrakcí apod.

Definovat tento pojem se pokusil již Ottův slovník. Podle něj *„turistika slove cestování za účelem zábavy, která spočívá najmě v rozkoši z pobytu v přírodě vůbec a pak ve vyhledávání méně známých a krajinářsky vynikajících končin, pak také za účelem osvěžení tělesného i duševního“*⁶.

Turistika může mít vícero podob – asi nejrozšířenější je klasická turistika pěší, dále pak cykloturistika, mototuristika, vysokohorská turistika, agroturistika apod. Tato i další možná rozdělení se zakládají na způsobu dopravy a na zaměření této volnočasové aktivity.

Počátky turistiky jsou spojovány především s náboženskými poutěmi, kdy poutníci podnikali dlouhé pěší cesty s cílem dosáhnout určitého poutního místa. Přitom mimoděk poznávali mnohá jim neznámá místa, kultury apod.

V naší zemi se počátky rozkvětu turistiky v dnešním slova smyslu datují do konce 19. století, kdy v roce 1888 vznikla turistická organizace – Klub českých turistů. Ten funguje velmi úspěšně dodnes.

Z výše uvedeného vyplývá, že moderní turistika je velmi úzce spjata s cestovním ruchem, vzájemně se ovlivňují a jeden bez druhého víceméně nemohou existovat.

⁵ PALATKOVÁ, Monika; ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu: turismus České republiky: vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 17.

⁶ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 25, T-Tzschirner*. Praha: Argo, 2002, s. 931.

1.3 Vliv sportovních akcí na cestovní ruch

Existuje opravdu velké množství faktorů, které mají vliv na cestovní ruch a jeho případný rozvoj. Tyto faktory lze rozdělit do tří hlavních skupin – lokalizační, realizační a selektivní. „*Zatímco lokalizační faktory (přírodní a společenské atraktivita) tvoří „fyzickou“ základnu pro uspokojování možné poptávky (tedy „co se dá vidět“), o jejich využití rozhodují faktory realizační (zejména doprava, ubytování a další služby, tedy „jak se tam dostat, kde se najíst a přenocovat“) a faktory selektivní (spolupráce, řízení, politická situace, vnímání území hosty, tedy „jestli někdo přijede, tak kdo a kolik“, apod.).*“⁷

Z výše uvedeného je zřejmé, že (nejen) sportovní akce patří do kategorie „*co je k vidění*“, tedy mezi faktory lokalizační. Blíže je pak lze zahrnout mezi společenské atraktivita. Jde o zajímavosti, které vznikají na základě lidské činnosti.

Tyto atraktivita mohou mít dvě různé podoby – může jít o objekty stálého charakteru (např. kulturní historické památky, kulturní zařízení, zábavní parky, divadla) nebo o jednorázové akce (např. hudební a divadelní festivaly, folklórní akce, náboženské slavnosti). Mezi tyto jednorázové akce patří také sportovní akce. Ty mohou být pořádány pravidelně či nepravidelně. Mistrovství Evropy ve fotbale je sice pořádáno pravidelně každé čtyři roky, ovšem vzhledem k tomu, že ho hostí vždy jiné státy, připadá mi vhodnější řadit ho do akcí nepravidelně pořádaných – turisty totiž přiláká vždy na jiné místo, ze zvýšeného cestovního ruchu tak těží pokaždé jiná země.

Některé sportovní akce (např. právě Mistrovství Evropy ve fotbale) jsou spojeny s masovou mezinárodní účastí návštěvníků a tím s velkým nárůstem v oblasti cestovního ruchu minimálně po dobu konané akce. Návštěvníci se během svého pobytu v daném místě vždy potřebují někde ubytovat, najíst či se na toto místo vůbec dopravit. Často se chtějí v dané

⁷ RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN, Michal a kol. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 34.

lokalitě také pobavit i mimo sportovní stadion nebo poznat danou lokalitu včetně její kultury a zvyků. Jsou-li sportovní akce doprovázeny kvalitním marketingem, přilákají také velké množství investorů.

Velké sportovní akce jsou spojeny také s určitou přípravou v podobě např. posílení bezpečnosti, výstavbou, revitalizací měst hostících sportovní událost apod. „*Až za dva roky píšťalka rozhodčího zahájí první utkání ze série evropského fotbalového šampionátu EURO 2012, budou mít za sebou Polsko a Ukrajina jednu z nejhektičtějších stavebních akcí v centrální Evropě za několik posledních let. Nové stadiony, rekonstrukce těch stávajících, kilometry nových dálnic, nové letištní haly, vlaková nádraží, tréninkové haly, hotely a spousta dalších investic v řádech miliard euro.*“⁸ To má samozřejmě na rozvoj cestovního ruchu také velmi pozitivní vliv a to i do budoucna. Lokalita se stává zajímavější, poskytované služby jsou kvalitnější, místo je více připraveno na příjezd i většího množství turistů.

Lokalita hostící danou sportovní událost má také neopakovatelnou možnost se prezentovat v opravdu velkém měřítku. Pokud jde o sportovní událost velikosti Mistrovství Evropy ve fotbale, přípravy a samotnou akci sledují diváci téměř z celého světa. Daný stát má tak možnost dokázat, že má případným turistům opravdu co nabídnout, že je schopen se o ně zcela postarat, že poskytuje kvalitní služby apod. a to nejen po dobu konání sportovní akce, ale i po ní. Pokud toho země dostatečně využije, přiláká tak mnoho návštěvníků, kteří mají zájem ji poznat. Výsledkem je pak opět nárůst v oblasti cestovního ruchu.

1.4 Mistrovství Evropy ve fotbale

Mistrovství Evropy ve fotbale je hlavní fotbalovou soutěží národních týmů mužů spadajících do Unie evropských fotbalových asociací (zkráceně UEFA). Tato federace je ústřední řídicí organizací evropského fotbalu, plážového fotbalu a futsalu. Jejími členy je většina národních fotbalových

⁸ EURO 2012 – Polsko a Ukrajina centry evropského stavebnictví [online]. [citováno 27. února]. Dostupné z: <http://www.konstrukce.cz/clanek/euro-2012-polsko-a-ukrajina-centry-evropskeho-stavebnictvi/>

asociací v Evropě, dohromady má 53 členů. Česká republika je členem federace již od jejího počátku.

UEFA organizuje kromě Mistrovství Evropy ve fotbale také jiné sportovní soutěže daného zaměření – např. evropskou část kvalifikace na Mistrovství světa ve fotbale, mezinárodní soutěže ve fotbale pro mládežnické národní týmy a ženy, klubové soutěže (např. Liga mistrů UEFA, Evropská liga UEFA) a další. Unie evropských fotbalových asociací byla založena roku 1954 v Basileji, jejím sídlem je město Nyon ve Švýcarsku.

První závěrečný turnaj Mistrovství Evropy ve fotbale se uskutečnil v roce 1960. Od té doby se koná každé čtyři roky a hostí ho pokaždé jiná země. Soutěže se tehdy zúčastnilo pouhých 17 národních reprezentací a to především z politických důvodů. Již při prvním mistrovství se Česká republika (dříve Československo) umístila velmi dobře a domů si přivezla bronzovou medaili. Vítězem se v tomto prvním ročníku soutěže stal Sovětský svaz. Historicky nejúspěšnější zemí v této fotbalové soutěži je Německo.

Jak již bylo výše uvedeno, mistrovství, označované také zkratkou EURO s příslušným rokem pořádání (např. EURO 2012), je konáno vždy v jiném státu. Hostitelskou zemí se tak již stala Francie (1960, 1984), Španělsko (1964), Itálie (1968, 1980), Belgie (1972, 2000), Jugoslávie (1976), Německo (1988), Švédsko (1992), Anglie (1996), Nizozemsko (2000), Portugalsko (2004), Rakousko a Švýcarsko (2008), Polsko a Ukrajina (2012). Z tohoto je zřejmé, že již třikrát měly státy možnost podělit se o hostitelskou činnost ve dvojici. Pořadatelem v pořadí již 15. mistrovství Evropy v roce 2016 bude již potřetí Francie.

Největším úspěchem České republiky v historii této soutěže je absolutní vítězství tehdejšího Československa v roce 1976, kdy jsme se k získání poháru probojovali mezi 32 přihlášenými zeměmi. Za celou dobu konání Mistrovství Evropy ve fotbale se český (dříve československý) národní tým umístil dohromady pětkrát – jednou na prvním, jednou na druhém a třikrát na třetím místě.

Poslední a v pořadí čtrnácté Mistrovství Evropy ve fotbale proběhlo v Polsku a na Ukrajině dne 8. června až 1. července 2012. Polsko a Ukrajina společně soupeřili o pořádání soutěže s Itálií a se spolupřadatelí Chorvatskem a Maďarskem. Jejich kandidatura byla úspěšná a v roce 2007 byly zvoleny hostitelskými zeměmi na zasedání výkonného výboru UEFA v Cardiffu. Šlo o první konání tohoto fotbalového mistrovství v zemích bývalého východního bloku. Soutěž se konala na osmi stadionech osmi polských a ukrajinských měst – šlo o Městský stadion v Poznani (kapacita hlediště cca 41 000 diváků), Baltskou arénu v Gdaňsku (kapacita cca 42 000), Městský stadion ve Vratislavi (kapacita cca 43 000), Národní stadion ve Varšavě (kapacita cca 58 000), Lvovskou Arenu ve Lvově (35 000), Stadion Metalist v Charkově (38 000), Donbas Arenu v Doněcku (51 000) a Olympijský stadion v Kyjevě (70 000).⁹ S pořádáním Mistrovství Evropy ve fotbale v Polsku a na Ukrajině byly spojeny také rozsáhlé přípravy, jelikož většina stadionů nevyhovovala konání tak velké a významné události. Některé stadiony byly při této příležitosti zcela vybudovány, jiné „pouze“ upraveny a zrekonstruovány. Otevření nových stadionů bylo spojeno s oslavami a všeobecným nadšením nejen fanoušků fotbalu. „*Varšava pojala otevření Národního stadionu pompézně. Na hrací ploše probíhal pětihodinový koncert a slavnostní atmosféru završil velkolepý ohňostroj, který se odrážel od nedaleké řeky Wisly.*“¹⁰¹¹ Kromě budování stadionů byla potřeba také upravit města, vozovky, letiště, zmodernizovat řadu objektů, připravit určité bezpečnostní plány apod. Vše toto podle mne zvládly pořádající země velmi dobře a dokázaly tak, že i země střední a východní Evropy jsou schopny postarat se o pořádání akcí velkého rozsahu.

⁹ viz fotografie v příloze č. 1

¹⁰ OBRAZEM: Polsko ohňostrojem otevřelo stadion, kde odstartuje Euro [online]. [citováno 27. února 2013]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/obrazem-polsko-ohnostrojem-otevrela-stadion-kde-odstartuje-euro-p94-/euro-2012.aspx?c=A120130_122012_fot_reprez_pes

¹¹ viz fotografie v příloze č. 2

2. Polsko a Ukrajina

Vzhledem k tomu, že se tato práce týká konání Mistrovství Evropy ve fotbale v Polsku a na Ukrajině, považuji za důležité čtenáře s těmito zeměmi blíže seznámit.

Cílem není pouze popsat jejich geografii s administrativním členěním a demografií, ale také stručný exkurz do historie, vybrání nejzajímavějších a nejnavštěvovanějších atraktivit, zhodnocení vlivu cestovního ruchu na hospodářství a ekonomiku těchto zemí a konečně nalezení určitého potenciálu pro další rozvoj cestovního ruchu.

2.1 Geografie, administrativní členění

2.1.1 Polsko

Polská republika leží ve východní části střední Evropy. Její rozloha je 312 685 km², což z ní činí 9. největší zemi Evropy. „*Polsko měří přibližně stejně ve směru od východu na západ i od severu k jihu (kolem 650 kilometrů), a tak tvoří jakýsi čtverec.*“¹²

Hranice této země jsou dlouhé přes 3500 km, z čehož 440 km jsou hranice mořské. Polsko sousedí se sedmi státy – s Německem na západě, s Českou republikou a Slovenskem na jihu, s Ukrajinou a Běloruskem na východě a s Litvou a Ruskem na severu. „*Zatímco poměrně členitá jižní hranice s Čechami a se Slovenskem probíhá po horských pásmech a v dějinách se prakticky neměnila, východní a západní hranice pochází teprve z roku 1945 a často probíhá v přímém směru nebo po řekách (Bug, Nisa, Odra).*“¹³

Co se týče podnebí, v Polsku se stýká typ kontinentální východoevropský s oceánským středoevropským. V praxi to znamená, že

¹² TORBUS, Tomasz. *Polsko*. München: Nelles Verlag, 2006, s. 15.

¹³ Geografie Polska [online]. [citováno 27. února 2013]. Dostupné z: <http://polsko.orbion.cz/stat/pruvodce/geografie-polska-16919/>

jsou zde horká a vlhká léta a zimy dlouhé a chladné s častými sněhovými srážkami.

Kromě jihu je většina Polska pokryta rozsáhlými rovinami a nížinami – přes 70 % území leží níže než 200 m nad mořskou hladinou. Nejvyšším bodem jsou Rysy (2 499 m. n. m.), nejnižším bodem pak Raczki Elblaskie (-2 m. n. m.). Na severu země se nachází Pomořanská a Mazurská jezerní plošina, středovýchod a jihovýchod tvoří nízké vrchoviny Malopolská vrchovina a Lublinská vrchovina. Na jihu pak nalezneme příhraniční pás horských masivů - Jizerské hory, Krkonoše, Soví hory, Stolové hory, Bystřické hory a Masiv Králického Sněžníku. Karpaty zahrnují pohoří Vysokých a Nízkých Beskyd, Tatry a Bukovské vrchy.

Polsko má mnoho řek – těmi nejdelšími jsou Visla (1090 km) a Odra (865 km), které stejně jako všechny ostatní tečou na sever do Baltského moře. Je zde také množství přehrad a jezer, v Tatrách nalezneme vysoko položená jezera ledovcového původu (tzv. plesa).

Zhruba třetinu rozlohy Polska zaujímá chráněná příroda – jde především o 23 národních parků. Nejen v těch je pak možné nalézt opravdu bohatou faunu i flóru. Polsko je domovem mnoha druhů ptáků, lze zde pozorovat asi 90 druhů savců. Mezi pozorovatelsky nejatraktivnější patří losi, zubři, ryši, medvědi hnědí, vlci či kočky divoké.

Polsko má 3 úrovně administrativního dělení. Nejvyšším správním celkem je zde województwo (česky vojvodství). Polsko je tvořeno 16 vojvodstvími. Nižšími správními celky jsou powiaty (česky okresy), těch je 379. Nejnižší správní celky se nazývají gminy (česky obce), země jich má kolem 2500.

Mapka základního administrativního rozdělení Polska¹⁴

2.1.2 Ukrajina

Ukrajina leží ve východní Evropě. Její rozloha je 603 700 km², což z ní činí 2. největší zemi Evropy. „Je to největší země, která leží celá v Evropě. Táhne se přibližně 2 000 km od východu k západu a 1 000 km od severu k jihu. Svou velikostí předčí jak Francii, tak Německo; překoná ji pouze Rusko, které se však rozkládá na dvou kontinentech.“¹⁵

Tato země východní Evropy sousedí se sedmi státy – s Ruskem na východě, s Rumunskem a Moldavskem na jihozápadě, s Maďarskem, Slovenskem a Polskem na západě a s Běloruskem na severu. Jižní hranici tvoří Černé moře, do kterého vstupuje poloostrov Krym.

¹⁴ Administrativní dělení Polska [online]. [citováno 1. března 2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativní_dělení_Polska

¹⁵ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 58.

Vzhledem k tomu, že skoro celé území leží v mírném klimatickém pásu, převládá zde kontinentální východoevropské podnebí stejně jako v Polsku. Pouze v oblasti Krymského poloostrova je podnebí subtropického charakteru, které se vyznačuje suchým a teplým létem a chladnější a deštivější zimou.

Střed a jih Ukrajiny je pokryt rozlehlou stepí – rozkládají se zde dlouhé roviny a mírně zvlněné lučiny. Jinde je povrch tvořen především vysočinami a pahorkatinami. Ty jsou přerušovány pouze údolími řek. Největším pohořím země jsou Karpaty na jihozápadě s nejvyšším vrcholem Hoverla (2061 m) a Krymské hory na jihu Krymského poloostrova s nejvyšším vrcholem Roman Koš (1543 m). S pevninou je Krymský poloostrov spojen Perekopskou šíjí.

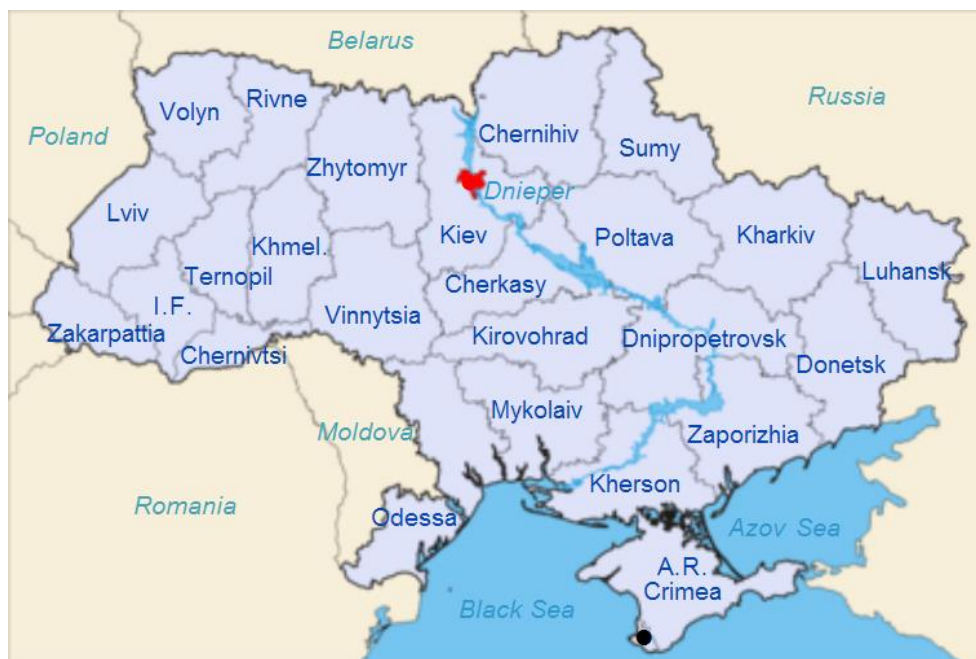
Ukrajina má mnoho řek, z nichž největší a nevýznamnější je řeka Dněpr. Je dlouhá 2 201 km a protíná zemi ze severu na jih, čímž ji rozděluje na dvě části. Dalšími velkými řekami jsou např. Dněstr, Prut, Jižní Buh a Severní Doněc. Většina ukrajinských řek vtéká do Černého moře a jeho části – Azovského moře, zbytek pak do moře Baltského. Je zde také množství přehrad a jezer.

V této zemi nenajdeme příliš chráněné přírody. „*Deset ukrajinských národních parků, 16 přírodních rezervací a čtyři biosférické rezervace zaujímají pouze 4,6 % území a jen velmi málo z těchto rezervací je zcela nebo náležitě chráněno.*“¹⁶ Přesto zde však narazíme na množství zajímavostí. Vzhledem k tomu, že se zde nacházejí největší mokřady v Evropě, je Ukrajina domovem mnoha druhů ptáků. Především v Karpatech je pak možno se setkat s velkým množstvím divokých zvířat, z nichž pro většinu návštěvníků nejzajímavějšími jsou medvěd hnědý, vlk, rys, kočka divoká a zubr.

Ukrajina se dělí celkem na 27 správních celků, kterými je 24 oblastí, 1 autonomní republika (Krym) a 2 města se speciálním statutem (Kyjev a Sevastopol). Tyto celky se dále člení na tzv. rajóny, kterých je 470 a zhruba

¹⁶ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 61 – 62.

odpovídají našim okresům. Nejnižšími správními celky jsou obce, které lze třídit na vesnice, sídla městského typu a města.

Mapka základního administrativního rozdělení Ukrajiny¹⁷

2.2 Demografie

2.2.1 Polsko

Polsko má zhruba 38,5 milionů obyvatel (počtem obyvatel je 8. největší v Evropě, 32. největší na světě), které tvoří především Poláci (97 %). Jsou zde však zastoupeny také různé menšiny – např. Němci, Ukrajinci, Bělorusové a další. Současná skladba obyvatelstva se od předválečné dost liší. „Po celá staletí bylo Polsko jednou z nejkosmopolitnějších zemí Evropy a bylo domovem největší židovské komunity. Těsně před vypuknutím 2. světové války bylo polských Židů kolem 3 milionů. Dnes v Polsku zůstává jen asi 5 000 až 10 000 Židů.“¹⁸

Průměrná hustota zalidnění je v Polsku zhruba 123 obyvatel/km², v jednotlivých oblastech země se však výrazně liší – nejvyšší je v Horním

¹⁷ Administrativní dělení Ukrajiny [online]. [citováno 1. března 2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativní_dělení_Ukrajiny

¹⁸ WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, s. 35.

Slezsku, naopak nejnižší v pohraničních částech na severovýchodě. Zhruba tři čtvrtiny obyvatel dnes žije ve městech, z nichž hlavním a největším je Varšava s více než 1,7 milionem obyvatel.

Polsko je hluboce religiózní země, naprostá většina obyvatel je věřících. Zhruba 95 % obyvatelstva se hlásí k římskokatolické církvi, zbytek jsou ateisté, pravoslavní, protestanti, judaisté apod.

Úředním jazykem je polština.

2.2.2 Ukrajina

Ukrajina má zhruba 45,6 milionů obyvatel (počtem obyvatel je 7. největší v Evropě, 28. největší na světě) tento počet se však neustále snižuje. *„Od získání nezávislosti klesá počet obyvatel Ukrajiny dramatictěji než v jaké koli jiné zemi, jež není postižena válkou, hladomorem nebo morem. Počet občanů klesl z 52 milionů v roce 1993 na 47 milionů v roce 2003, protože řada lidí emigrovala ve snaze najít za hranicemi lepší život a protože se současně snížila porodnost i průměrná délka života.“*¹⁹ Podle mého názoru se porodnost v této zemi snížila především v souvislosti s postupující krizí rodiny (rozvodovost činí zhruba 55 %) a změnou role ženy ve společnosti (mnohé Ukrajinky začínají dávat přednost vlastní seberealizaci před budováním rodiny).

Obyvatelstvo Ukrajiny tvoří především Ukrajinci (78 %), jsou zde však zastoupeny také jiné národnosti. Jde především o Rusy (17 %), dále pak např. Rumuny, Moldavany, Bělorusy, Krymské Tatary, Bulhary, Maďary, Poláky apod. Tato etnická různorodost obyvatelstva je dána především tím, že Ukrajina ležící mezi Evropou a Asií byla v minulosti osídlována množstvím etnických skupin.

Průměrná hustota zalidnění je na Ukrajině zhruba 76 obyvatel/km², v jednotlivých oblastech země se však výrazně liší – nejvyšší je ve městech, z nichž hlavním a největším je Kyjev s více než 2,6 miliony obyvatel, naopak nejnižší ve venkovských oblastech především severní a střední Ukrajiny.

¹⁹ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 39.

Náboženství hraje na Ukrajině poměrně důležitou roli – je zde zhruba 60 % věřících. Převládá zde pravoslavné křesťanství, setkáme se zde však i s řeckokatolickým a římskokatolickým vyznáním, judaismem, islámem atd.

Úředním jazykem je ukrajinština, na základě rozhodnutí některých místních orgánů však může být v úředním styku používána také ruština.

2.3 Historie země

2.3.1 Polsko

Podle legendy vychází jméno Polska z výrazu Polanie, což znamená „lidé z polí“. Šlo o jeden ze slovanských kmenů, který se v 10. století usadil v okolí dnešní Poznaň. Náčelník kmene Piast spojil skupiny z okolí do jedné politické jednotky, které dal název Polska.

Formální zrození Polska jako státu byl spojen s přijetím křesťanství v roce 966 první polským vládcem – vévodou Měškem I. z rodu Piastovců. Ten během svého života dobyl mnohá území a polský stát ustálil v hranicích podobných těm dnešním. Prvním hlavním městem a sídlem arcibiskupa bylo Gniezno, v polovině 11. století se stal královským sídlem Krakow. Rod Piastovců vládl v Polsku až do roku 1370.

Během 13. století čelilo Polsko mnoha vpádům a bylo postupně značně rozdrobeno. Až roku 1320 byl stát znovu sjednocen. V letech 1333 až 1370 vládl Kazimír III. Veliký, za jehož vlády se z Polska stal mocný a prosperující stát – své království rozšiřoval, úspěšně zaváděl reformy, založil mnoho nových měst, v Krakově založil jednu z prvních evropských univerzit, budoval rozsáhlé síť opevnění.

Ke konci 14. století se Polsko spojilo s Litvou sňatkem polské královny Hedviky s budoucím polským králem Vladislavem II. Jagellonským. *„Bylo to politické manželství, které přes noc pětkrát zvětšilo polské teritorium a které vytrvalo po čtyři další století.“*²⁰ Polsko se tak na 30 let stalo největším státem tehdejší Evropy. Během tohoto období země

²⁰ WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, s. 19.

prosperovala a kulturně i duchovně se rozvíjela. Většinu obyvatelstva tvořili Poláci a Litevci, stále početnější a významnější část však zaujímal Židé, kterých v té době bylo v Polsku více než ve všech ostatních evropských státech dohromady.

Roku 1573 byla rozhodnutím Sejmu (dolní komora parlamentu) garantována náboženská svoboda. Během 16. století se Polsko přeměnilo v parlamentní monarchii, kde měla největší privilegia rodová šlechta. Naopak rolníci byli čím dál více utlačováni.

Jelikož zde nebyl žádný přímý dědic trůnu, bylo rozhodnuto o zřízení systému založeném na přímém hlasování šlechty, která volila královské nástupce. Toto řešení nebylo příliš šťastné – k vládě nad Polskem se tak dostávali kandidáti ze zahraničí a to především na základě různých intrik. „*Při každé královské volbě cizí mocnosti podporovaly své kandidáty dohodami a uplácením voličů. V období královské republiky vládlo Polsku 11 králů, z nichž pouze čtyři byli rodilí Poláci.*“²¹

Na konci 18. století došlo k tzv. *trojímu dělení Polska*. Na základě vzájemné dohody si roku 1772 vládci Ruska, Pruska a Rakouska rozdělili zhruba třetinu tehdejšího území Polska. To vedlo v Polsku k okamžité reformě, která však byla ze strany Ruska silou potlačena. Během druhého dělení v roce 1793 si Rusko a Prusko rozdělilo přes polovinu zbývajících polského státu. Jakákoliv snaha Poláků o odpor byla opět krvavě potlačena. Nakonec, při třetím dělení Polska v roce 1795, si okupační země mezi sebou rozdělily i zbytek polského území, čímž tento stát prakticky vymazali z mapy.

Navzdory tomuto rozdělení Poláci fungovali jako určitá komunita, vznikalo velké množství tajných nacionalistických spolků. Poláci se snažili bránit proti útlaku mnoha vzpourami, vždy však bez úspěchu. Výsledkem těchto povstání vždy byly jen tvrdé represe, deportace na Sibiř a popravy. Rusko se snažilo vyhladit polský stát také v kulturní rovině – polský jazyk byl potlačován a nahrazován ruským, kultura byla zakazována. V této době

²¹ WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, s. 20.

nastala hromadná emigrace. „*Do vypuknutí 1. světové války emigrovalo kolem čtyř milionů Poláků z celkového počtu 20 až 25 milionů, převážně do USA.*“²²

V srpnu roku 1914 propukla 1. světová válka. Mnoho bojů proběhlo právě na území bývalého Polska, jelikož se v ní angažovaly všechny tři země okupující toto teritorium. Mnoho Poláků bylo odvedeno do německé, ruské nebo rakouské armády, tudíž ve válce museli bojovat sami Poláci proti Polákům. Přes to všechno však tato válka pomohla Polsku k získání nezávislosti. Roku 1918 se po porážce rakouská říše zhroutila, v Rusku zavládla občanská válka. Této příležitosti využil maršál Józef Piłsudski, který 11. listopadu 1918 převzal velení ve Varšavě, vyhlásil suverenitu Polska a následně se stal hlavou státu. Tím byla založena *tzv. Druhá republika*.

Po 1. světové válce byl polský stát v troskách - během války přišlo o život kolem milionu Poláků, ekonomika nefungovala, státní instituce se musely znovu vybudovat. Byla potřeba znovu vytyčit polské hranice, které byly při předešlém trojím dělení zrušeny. Ve chvíli, kdy se všechno začalo obracet k dobrému, ekonomická situace se stala stabilní a země začala pomalu vzkvétat, byla Polsku zasažena další rána v podobě 2. světové války.

Dne 1. září 1939 zahájili Němci 2. světovou válku invazí do Polska. Boje počaly v Gdaňsku, kde polští obránci kladli odpor celý týden. Další síly německé armády se vrhly na Varšavu. I přes tuhý odpor Poláků bylo nemožné odolat německým armádám, které byly mnohem početnější a lépe vybaveny. Západní Polsko bylo připojeno k Německu, východní poté k Sovětskému svazu. Ve Francii se vytvořila polská exilová vláda, která se později přemístila do Londýna. V roce 1941 Německo napadlo Sovětský svaz a vytlačilo ho z východu Polska. Tím rozšířilo svou moc a až do konce 2. světové války okupovalo celý polský stát. Nacisté měli v úmyslu celý polský národ vyhubit a jeho území germanizovat. „*Statistice Poláků byly*

²² WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, s. 21.

*hromadně deportovány na nucené práce do Německa a jiní, hlavně inteligence, byli popravováni ve snaze zničit duchovní a intelektuální vůdce.*²³ Židé na tom byli ještě podstatně hůře – měli být vyhubeni úplně. Nejdříve byli odděleni od ostatních občanů a uvězněni v ghettech, poté byli posíláni do táborů smrti, kde zemřela téměř celá polská židovská komunita (zhruba 3 miliony). Polsko bylo osvobozeno Sovětským svazem v roce 1944, o rok později Říše kapitulovala. Dopad 2. světové války na Polsko byl obrovský – o život přišlo přes 6 milionů Poláků, mnoho měst bylo téměř srovnáno se zemí (např. ve Varšavě bylo dochováno zhruba jen 15 % budov).

Po válce se Polsko dostalo pod vliv Sovětského svazu, na konferenci v roce 1945 se Roosevelt, Churchill a Stalin dohodli, že pod tímto vlivem i nadále zůstane. Zanedlouho poté byla zahájena sovětizační kampaň. Polští váleční vůdci byli nařčeni z kolaborace s Němci, souzeni a pak posláni do pracovních táborů nebo rovnou popraveni. Došlo k násilné kolektivizaci a znárodnování. Roku 1948 byla vytvořena Polská sjednocená dělnická strana, která měla mocenský monopol – funkce prezidenta byla zcela zrušena. Byla přijata nová ústava sovětského typu. Sovětskému svazu se ale nikdy nepodařilo mít v Polsku takový vliv jako v sousedních zemích, po Stalinově smrti byl tento vliv ještě menší. V Polsku v té době propukalo mnoho stávek, které však zůstávaly až do 80. let 20. století silou potlačovány. V roce 1980 došlo po mnoha protestech a nepokojích konečně k určité dohodě. Vláda přistoupila na většinu požadavků stávkujících – především uznala právo na stávku a na založení nezávislých odborů. Delegacemi dělníků z celého Polska byly založeny odbory Solidarita, jejichž předsedou se stal Lech Wałęsa, jedna z osobností vedoucích dřívější stávky. Roku 1989 utrpěli komunisté v prvních svobodných volbách totální porážku, k moci se dostaly odbory Solidarita.

V roce 1990 po pádu režimu přijala polská vláda velké množství reforem s cílem transformovat systém centrálního plánování na ekonomiku

²³ WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, s. 25.

volného trhu. V roce 1999 se Polsko stalo členem Severoatlantické aliance (NATO), v roce 2004 členem Evropské unie.

2.3.2 Ukrajina

Archeologické nálezy dokládají, že Ukrajina byla osídlena již 5 000 let př. n. l. – do té doby se datuje původ nálezů zbytků tripolské kultury. Ukrajinu však obývaly také jiné kmeny. Zhruba 1 200 let př. n. l. obývali část země Kimmeriové. V 7. stol. př. n. l. se ve stepích usadili Skythové ze střední Asie, kteří se vyznačovali svou divokostí a bojechtivostí. Zhruba ve stejné době bylo osídleno také pobřeží Černého moře, kde své městské státy zakládali Řekové. Do vzniku Kyjevské Rusi na Ukrajinu pronikali také další kočovné kmeny (např. Ostrogóti z Polska, Hunové z Mongolska nebo Sarmati z východu).

Od 6. století do východní Evropy, tedy i na Ukrajinu, pronikali vikingové, Slované často označovaní jako Rusové, a zakládali malé státy na východ od Baltského moře. Roku 879 se z tehdejšího centra Rusů, města Novgorod, vydal král Oleg na jih, kde narazil na město Kyjev. Oleg si uvědomoval jeho jedinečnou polohu na řece Dněpr mezi Novgorodem a Cařihradem a učinil z něj hlavní město obrovského ruského státu – Kyjevské Rusi. „*V dobách svého největšího rozkvětu, za vlády Vladimíra Velikého (ukr. Volodymyr; 978 – 1015), se říše rozkládala od Volhy až po Dunaj a k Baltskému moři a prosperovala z obchodu po Dněpru.*“²⁴ Tento vládce celou zemi sjednotil a upevnil její postavení. Aby Kyjevskou Rus zařadil mezi evropské státy a učinil ji ještě mocnější, přijal v roce 989 jako státní náboženství pravoslavné křesťanství a všechny obyvatele nechal pokřtít v řece Dněpru. Zároveň svůj vliv upevnil sňatkem s dcerou byzantského císaře.

Po smrti posledního významnějšího panovníka, Jaroslava Moudrého, v polovině 11. století se Kyjevská Rus začala rozpadat na množství samostatných knížectví. Nejdůležitějším bylo Haličsko-voliňské knížectví, které zahrnovalo většinu dnešní západní, střední a severní Ukrajiny, část

²⁴ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 26.

jižního Běloruska část východního Polska. Knížectví se dařilo především v zemědělství, díky němuž se stalo bohatou oblastí. Díky svému umístění na západ se také poměrně dlouho ubránilo východním nájezdníkům, především pak výbojným Mongolům. Až v polovině 14. století se knížectví zmocnila Litva a Polsko, kteří si ho mezi sebou rozdělili. Mezitím po úspěšných nájezdech Mongolů v roce 1240 Kyjevská Rus prakticky přestala existovat. Jeho část se stala součástí velké mongolské říše – tzv. *Zlaté hordy* (horda = oblast). Ta zahrnovala kromě Sibiře a evropské části Ruska také východ a jih dnešní Ukrajiny. Mongolští vůdci byli postupně nahrazováni Tataři a v 15. století se mongolská říše začala rozpadat na velké množství malých celků – tzv. *chanátů*. Jedním z nejvlivnějších chanátů té doby byl Krymský chanát, jehož obyvatelé – Krymští Tataři – podnikali až do 18. století nájezdy nejen na Ukrajinu, ale také Polsko a Rusko. Po porážce s Rusy byl však Krym připojen k Rusku.

Za důležité z této doby ještě považuji připomenout kozáky – pro mnoho Ukrajinců dodnes pojem vynášený až poněkud uměle idealizovaný. Šlo o tehdejší obyvatele stepi na jihu Ukrajiny, která oddělovala polsko-litevské osady na severozápadě země od Tatarů na Krymu. V polovině 15. století se zde víceméně nikdo dlouhodobě nezdržoval, přitom šlo o území oplývající přírodním bohatstvím. Začali se zde uchylovat především chudí obyvatelé z polsko-litevských osad, různí uprchlíci, zločinci apod. Spojili se s několika skupinami Tatarů a vytvořili vojenské komunity. Těm se začalo říkat kozáci, což může v překladu znamenat psanec, ale také svobodný člověk. Nejvýznamnější skupina kozáků se usídlila na ostrově Záporožská Sič na dolním toku řeky Dněpr. Kozáci byli sice oficiálně pod polsko-litevskou vládou, ale měli svůj vlastní administrativní a vojenský systém. Během doby své největší slávy podnikli velké množství úspěšných tažení – především proti Tatarům a Turkům. V návaznosti na snahy Polska o upevnění moci na Ukrajině došlo roku 1648 k ozbrojenému povstání vedené právě kozáky za získání větší samostatnosti. Toto povstání se zdálo nejprve úspěšné, ovšem nakonec vedlo jen ke změně nadvlády z polské na ruskou.

Vzhledem k tomu, že Ukrajina nabízela velké přírodní bohatství a zároveň umožňovala přístup k Černému moři, snažilo se Rusko v 18. století rozšířit své území až sem. V roce 1775 se ruské carevně Kateřině II. Veliké podařilo zlikvidovat Záporožskou Sič a připojit celé území jižní Ukrajiny k provincii „Nové Rusko“. Společně se svým rádcem, guvernérem Potěmkinem, zde vybudovala několik nových měst (např. Oděsu, Sevastopol, Dněpropetrovsk aj.). Během tzv. trojího dělení Polska připadla východní Ukrajina Rusku, zatímco západní část se stala součástí Habsburské monarchie. Ukrajina tak zcela přišla o jakoukoliv autonomii a 19. století se pro ni stalo těžkou dobou tvrdého útlaku ze strany Ruska. Od 40. let probíhalo ukrajinské národní obrození, které se však po carově naprostém zákazu užívání ukrajinštiny soustředilo především do habsburské části země, kde vládl mnohem mírnější režim.

Ke konci I. světové války Ukrajina usilovala o nezávislost, což se však nezdařilo. Na části země bylo sestaveno několik ukrajinských vlád. V roce 1917 byla v Kyjevě vyhlášena první nezávislá Ukrajinská lidová republika, jejímž prezidentem byl Mychajlo Hruševskij. Ta však existovala pouze dva roky, poté zanikla pod náporom ruských bolševiků. V roce 1918 vznikla ve Lvově Západoukrajinská lidová republika, ani ta však neměla dlouhého trvání. Roku 1919 vypukla občanská válka, ve které vedlo boje pět různých armád bojujících o získání moci nad různými částmi země – Rudá armáda (bolševici), armáda ruských bělogvardějců, ukrajinská armáda, polská armáda a vojska Dohody. „*Spisovatel Michail Bulgakov odhadl, že Kyjev byl během 18 měsíců dobyt celkem čtrnáctkrát.*“²⁵ Na základě Versailleské smlouvy z roku 1919 a Říšské smlouvy z roku 1921 byla západní část Ukrajiny rozdělena mezi Polsko, Rumunsko a Československo, zatímco celý zbytek území připadl Sovětskému svazu. V exilu byla založena Organizace ukrajinských nacionalistů, jejíž cílem bylo dosažení samostatnosti Ukrajiny.

²⁵ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 29.

Ukrajina, tehdy Ukrajinská sovětská socialistická republika, byla jednou ze 13 zemí, které vznikli na místě bývalého Ruska, a které v roce 1922 vytvořily Sovětský svaz. Byla z těchto zemí druhou největší. Stalinem zde byly potlačovány jakékoliv projevy nacionalismu, obyvatelé byli krutě utlačováni. V letech 1932 – 1933 zemi zachvátil hladomor, který byl vyvolán kolektivizací zemědělství. Počet jeho obětí je odhadován na 3 až 5 milionů mrtvých. Všeobecný útlak byl spojen s ničením ukrajinských památek a s deportací politických vězňů a intelektuálů do pracovních táborů. *„Během velkých čistek v letech 1937 – 39 bylo v SSSR popraveno kolem milionu lidí a dalších tři až 12 milionů (je obtížné získat přesná čísla), zejména z Ukrajiny, bylo posláno do pracovních táborů.“*²⁶

Ve 40. letech 20. století zemi zachvátila II. světová válka, při které bylo zabito kolem sedmi milionů Ukrajinců, zhruba dva miliony z nich byli Židé. Města byla vydrancována a téměř srovnána se zemí. Většina země byla od roku 1941 okupována nacisty. Do sovětské armády byly odvedeny dva miliony Ukrajinců, kteří za ni museli bojovat. Sovětská armáda nad nacisty nakonec zvítězila, což však pro Ukrajince nebylo důvodem k oslavám – byly tak zmařeny jakékoliv naděje na samostatnost země.

Po II. světové válce bylo potřeba urychleně obnovit ekonomiku Ukrajiny. Během 50. a 60. let se stala tato země silně industrializovaným regionem s převládajícím zbrojním a hutnickým průmyslem, těžbou uhlí a železné rudy. Rozvoj průmyslu však nebral žádné ohledy na životní prostředí, což zapříčinilo jeho značné znečištění. 26. dubna 1986 došlo k havárii jaderné elektrárny Černobyl – šlo o největší havárii jaderné elektrárny na světě. *„Tragédie za sebou zanechala obrovské množství mrtvých, zraněných a ozářených radioaktivním spadem, došlo ke kontaminaci rozsáhlých oblastí.“*²⁷ Sovětský svaz se snažil celou událost utajit, což se mu však nepodařilo. Takové a další jednání však vyburcovalo naprostou většinu Ukrajinců, kteří se v roce 1988 až 1990 zúčastnili

²⁶ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 29.

²⁷ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 32.

demonstrací za nezávislost své země. V roce 1989 vzniklo opoziční Národní hnutí Ukrajiny.

Vzhledem k tomu, že nepokoje stále sílily a celá situace začínala být neudržitelnou, rozhodla se Komunistická strana Ukrajiny pro nevyhnutelnou změnu a v roce 1990 Verchovna rada (Nejvyšší rada) vyhlásila suverenitu země. 24. srpna 1991 při rozpadu Sovětského svazu pak byla vyhlášena Nezávislost Ukrajiny. Tehdejší situaci okomentoval mluvčí Verchovne rady takto: „*Dnes zvedneme ruku pro nezávislost Ukrajiny, protože pokud tak neučiníme, budeme v háji*“²⁸. Toto prohlášení nezávislosti bylo potvrzeno ještě téhož roku celostátním referendem (cca 90 % Ukrajinců hlasovalo pro nezávislost své země). Prvním ukrajinským prezidentem se stal bývalý první tajemník Komunistické strany Ukrajiny Leonid Kravčuk, kterého v roce 1994 vystřídal bývalý proruský smýšlející a značně autoritářský premiér Leonid Kučma. Během jeho dlouhého desetiletého funkčního období došlo k výraznému zlepšení ekonomiky, ovšem jeho vláda také proslula vysoce korupční politikou, kdy byla Ukrajina prohlášena organizací Transparency International za třetí nejkorumpovanější zemi na světě.

Po prezidenstských volbách v roce 2004 na Ukrajině proběhla tzv. oranžová revoluce. Ta byla vyvolaná veřejností nespokojenou se zfalšovaným vítězstvím proruského prezidentského kandidáta Viktora Janukovyče. Tato revoluce s mezinárodní podporou byla nenásilnou, avšak svou velikostí a počtem shromážděných Ukrajinců mohutnou akcí. Jejím výsledkem bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu o anulování výsledků voleb a jejich zopakování. Opakované volby již proběhly v souladu s evropskými standardy. Vítězství zde získal proevropsky smýšlející Viktor Juščenko, bývalý premiér a guvernér Národní banky. Toto vítězství se stalo pro mnoho Ukrajinců příslibem budoucích pozitivních změn.

²⁸ JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, s. 32.

2.4 Cestovní ruch v hospodářství a ekonomice zemí

2.4.1 Polsko

Cestovní ruch hraje v ekonomice Polska významnou roli. Ročně tuto zemi podle údajů Eurostatu navštíví přes 15 milionů zahraničních turistů, což značně přispívá k pozitivnímu vývoji také dalších hospodářských odvětví a tedy celé ekonomiky. Narozdíl však od dále uváděné Ukrajiny, kde cestovní ruch zažívá v posledním desetiletí masový rozmach, počet turistů přijíždějících do Polska pozvolna klesá. Značný rozkvět turismu na Ukrajině je však dán především snadnější dostupností než v minulosti (dříve vízová povinnost), kdežto Polsko je zemí jiným Evropanům otevřenou dlouhodobě, tudíž žádné překvapivé masivní změny v návštěvnosti ani nemohou být pozorovány.

2.4.2 Ukrajina

Vzhledem k tomu, že je Ukrajina hojně navštěvovanou zemí, cestovní ruch hraje v ekonomice této země velkou roli – mimo jiné totiž výrazně zvyšuje její obchodní bilanci. Cestovní ruch zde zaujímá 5. místo v nejvýnosnějších oblastech hospodářství a to za tradičními odvětvími jako jsou např. hornictví či telekomunikace. Je však třeba si uvědomit, že turismus ovlivňuje také mnoho dalších odvětví (např. dopravu), čímž přispívá k rozvíjejícímu se trendu ukrajinské ekonomiky ještě více.

Ročně tuto východoevropskou zemi navštíví kolem 17 milionů zahraničních turistů – dříve především ze sousedního Ruska, ovšem dnes po zrušení vízové povinnosti také z jiných koutů světa (především však z Evropy). Podle statistických údajů Světové turistické organizace (WTO) Ukrajina patří v posledních letech do desítky nejnavštěvovanějších zemí Evropy. Cestovní ruch se zde navíc neustále rozmáhá – za posledních 15 let se počet zahraničních turistů více než zčtyřnásobil a vzrůstající tendence je pozorována také v domácím turismu. „*Ještě před několika lety na veletrzích*

*cestovního ruchu na Ukrajině drtivě převládaly outgoingové nabídky. Dnes je situace diametrálně odlišná.*²⁹

Pro většinu „neruských“ cestovatelů představuje Ukrajina především dobrodružnou a levnou dovolenou, na které je neustále co objevovat – tato země nabízí nejen množství historických památek, ale také divokou přírodu, mnoho aktivit, kulturní akce a všeprostupující folklor. Jsou však také rozsáhlá území, která nejsou turisty vyhledávána vůbec (především na východě země).

Konkrétními atraktivitami této země se budu blíže zabývat v následující podkapitole.

2.5 Hlavní atraktivita země

Obě uváděné země rozhodně mají turistům co nabídnout – disponují velkým množstvím tzv. *atraktivit*. Cílem této podkapitoly není vyčerpávající výčet a popis všech zajímavostí a atraktivit (to by také zcela přesahovalo rozsah celé práce), ale podat čtenáři krátký, stručný, avšak ucelený přehled o tom, co jednotlivé země turistům nabízí a zdůraznit největší a nejvyhledávanější turistická lákadla.

2.5.1 Polsko

Návštěvníci Polska se zajímají především o kulturu a historii země, proto většinou navštíví města níže uvedená s velkým množstvím památek a jiných zajímavostí (např. muzea, galerie, divadla apod.). Často jsou v těchto centrech cestovního ruchu také pořádány různé kulturní a společenské akce, které bývají vyhledávaným zpestřením dovolené.

Varšava je hlavním městem Polska, jehož část je zapsaná na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Turisticky nejnavštěvovanější je zde celé tzv. *nové „staré“ město*, královský zámek, prezidentský palác, městské hradby, katedrála sv. Jana Křtitele, náměstí Starý rynek plné měšťanských domů, památník F. Chopina a Národní

²⁹ Turistická destinace Ukrajina [online]. [citováno 11. března 2013]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/00_11/11_trend_4.htm

muzeum. Nedaleko Varšavy se nachází celosvětově známý a největší středověký hrad v Polsku – Malbork.

Krakov je po Varšavě druhým nejnavštěvovanějším městem Polska, zároveň jde o druhé největší město v zemi a hlavní kulturní město Polska. Historické centrum, které také patří do seznamu UNESCO, nabízí většinu památek – např. královský hrad Wavel, městské hradby, radnici na hlavním náměstí, tržnici Sukiennice a Muzeum Czartoryských. Oblíbenou krakovskou atrakcí je také největší polský aquapark a zoologická a botanická zahrada. Nedaleko města se nachází častý turistický cíl - unikátní solný důl Wieliczka.

Osvětim je menším městem na jihu Polska, které je světoznámé vybudováním největšího koncentračního tábora Němci za II. světové války. Dnes se zde sjíždí velké množství turistů s cílem poznat krutou historii holocaustu. V bývalém koncentračním táboře probíhají nepřetržitě exkurze, je zde vybudováno muzeum.

Gdaňsk je považován za nejkrásnější město na Baltu. Je zde možno spatřit mnoho památek – těmi nejoblíbenějšími jsou Královská cesta, Staroměstská radnice, zbrojnice, katovna, Zlatý palác, nádherné měšťanské domy a mnoho dalších. Mezi turisty velmi oblíbenými jsou zde také projíždky lodí kolem přístavu. Toto město tvoří s městem Gdyně a Sopoty tzv. *Trojměstí*. **Gdyně** je přístavním městem, které láká turisty především na své Oceánografické a Námořní muzeum. **Sopoty** jsou nejvýznamnějším polským přímořským letoviskem, které je známé především svými krásnými písčnými plážemi, množstvím vodních atrakcí a nejdelším dřevěným molem v Evropě. Značné oblibě se zde těší také místní lázně.

Czestochowa je město návštěvníky vyhledávané jako hlavní duchovní centrum Polska a jedno z nejvýznamnějších poutních míst na světě. Turisté zde obdivují především klášter Jasna Góra se zázračným gotickým obrazem Panny Marie. Nachází se na jihu země.

Miedzyzdroje je oblíbeným letoviskem na březích Baltského moře, kterému se pro jeho malebnost říká také *Perla na Baltu*. Město, které se nachází na ostrově Wolin, je významnou lázeňskou destinací.

Poznaň je městem navštěvovaným především pro jeho zachovalé památky a architekturu. Mezi ty nejvýznamnější patří katedrála sv. Petra a Pavla na Tumském ostrově, která je nejstarší v celé zemi, Pruský hrad či renesanční radnice.

Toruň je historickým městem zapsaným na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Návštěvníky nejnavštěvovanějšími místy jsou náměstí s množstvím měšťanských domů, rodný dům M. Koperníka a katedrála sv. Jana Křtitele.

Štětín je jedním z největších měst země a zároveň největším polským přístavem. Město nabízí mnoho historických architektonických skvostů – např. radnici, přístavní bránu, gotickou katedrálu sv. Jakuba, hrad pomoranských knížat či měšťanský dům Loitzů. Kromě toho je město vyhledávaným cílem milovníků vodních sportů, především jachtingu.

Wroclaw je jedním z nejstarších polských měst, často také přezdívaná *Město sta mostů*. Turisty nejvyhledávanějšími místy jsou staré město s radnicí, kostel sv. Alžběty, Tumský ostrov s katedrálou sv. Jana Křtitele a Univerzita.

Polsko má také mnoho přírodních atraktivit, které jsou hojně navštěvovány turisty – jde o národní parky a rezervace (např. Slovinský národní park s pohyblivými písečnými dunami), různé rekreační oblasti (např. oblast Mazurských jezer, Tatry, lyžařské středisko v Zakopaném) apod. Tyto lokality bývají cílem především pěších turistů, milovníků (nejen) vodních sportů a obdivovatelů rozmanité krajiny a bohaté flóry a fauny.

2.5.2 Ukrajina

Návštěvníci Ukrajiny se zajímají především o kulturu a historii země, ale také o její přírodní krásy. Turisticky nejoblíbenějšími místy jsou proto především níže uvedená města s velkým množstvím památek a jiných zajímavostí a rekreační oblasti vhodné především pro pěší turistiku a poznávání zdejší krajiny a přírodního bohatství země.

Kyjev je hlavním a největším městem Ukrajiny. Toto město ležící na řece Dněpr nabízí obrovské množství památek – těmi nejvýraznějšími jsou

chrám sv. Sofie, barokní chrám sv. Ondřeje, pravoslavný klášterní komplex Kyjevskopečerská lávra, pravoslavný chrám sv. Michala, chrám sv. Vladimíra, Zlatá brána a monumentální pomník Matka vlasti. V tomto městě je možno navštívit také velké množství muzeí (např. Muzeum Černobyli, Muzeum vody, Muzeum hraček, Muzeum užitého umění), Kyjevský zoopark či se projet lodkou po řece Dněpr, vykoupat se v populárním Hydroparku a procházet se rozlehlými parky. U jižního okraje Kyjeva se nachází rozsáhlý skanzen Pyrohovo s Muzeem lidové architektury.

Oděssa je přístavním městem u Černého moře a zároveň jedním z největších ukrajinských měst. Jde o značně kosmopolitní místo (žijí zde obyvatelé zhruba 150 národností) s velkým množstvím paláců a historických budov (např. pravoslavný kostel Nejsvětější Trojice či budova opery). Značné oblibě se zde těší tzv. *Potěmkinovy schody* známé z filmu Křižník Potěmkin. Jedním z nejnavštěvovanějších míst jsou také unikátní katakomby, které byly za II. světové války útočištěm mnoha partyzánských oddílů. Turisté také rádi využívají nabídky vyjížděk lodí po Černém moři.

Lvov je největším městem a centrem západní Ukrajiny a zároveň centrem historické oblasti Halič. Centrum Lvova je zařazeno na seznam světového dědictví UNESCO. Nachází se zde mnoho kulturních, historických i architektonických památek (cca 55 % všech ukrajinských památek) – nejvyhledávanějšími jsou např. Bernardinský klášter, chrám Pokrovy svaté Bohorodice, Dominikánská katedrála a klášter, kaple Třech svatých, Latinská katedrála a kostel Jezuitů. Mezi místními i turisty jsou velmi oblíbené procházky mnoha parky i toulání úzkými uličkami města.

Černihiv je významným městem vzdělanosti (4 univerzity, mnoho středních škol), které svým návštěvníkům nabízí mnoho památek – jde především o církevní památky z období Kyjevské Rusi (např. Uspenský chrám, Borisoglebský chrám, Spasko-Preobraženský chrám), městské hradby a brány a barokní památky ze 17. až 18. století.

Kamenec Podolský je menším historickým městem, jehož komplex starého města je často vyhledávaným cílem turistů. Nejvýznamnějšími

památkami jsou budova radnice, dominikánský kostel, kostel sv. Petra a Pavla a katolický dóm. Největším turistickým lákadlem je však jeden z nejstarších hradů v zemi – tzv. *Stará turecká pevnost*. Dalšími vyhledávanými místy jsou muzea (např. historické muzeum, umělecké muzeum) a botanická zahrada. Koná se zde mnoho kulturních událostí (např. hudební a divadelní festivaly).

Krym je poloostrovem turisty vyhledávaným především pro množství krásných písčiny a oblázkových pláží, jedinečných přírodních památek, prolínajících se horských a pobřežních scenérií a četných historických a architektonických památek. Zdejší nejznámějším letoviskem je město **Jalta**. Návštěvníkům nabízí nejen dlouhé procházky do blízkých Krymských hor, ale také množství historických památek (např. zámek Vlastovčí hnízdo, palác Livadia).

Zakarpatsko je oblastí četných turistických výprav hledajících nedotčenost přírody, krásu divoké krajiny i mnohá dobrodružství. Tyto téměř nedotčené hory návštěvníkům nabízí mnoho nevšedních zážitků spojených s poznáváním fauny a flóry a folkloru typického pro místní usedlíky. Největším městem a střediskem Zakarpatí je **Užhorod**, který návštěvníkům nabízí především mnoho zajímavých památek (např. Užhorodský hrad, Užhorodská synagoga a Řeckokatolická katedrála). Snad nejznámější zakarpatskou vesnicí je **Koločava** - rodiště obávaného loupežníka Nikola Šuhaje.

2.6 Potenciál pro cestovní ruch

Polsko i Ukrajina jsou zeměmi s velkým (v případě Ukrajiny dokonce s rostoucím) potenciálem pro cestovní ruch, mají řadu objektivních předpokladů pro další rozvoj (historické památky, krásná příroda, dostatek rekreačních možností, čistý vzduch, léčivé minerální prameny, udržované národní tradice a folklór).

Přestože se obě země snaží nalákat na své území co nejvíce turistů, stále existuje (především na Ukrajině) určitá nevyužitost jejich potenciálu v této oblasti. V této podkapitole se tedy budu zabývat z mého pohledu

nejdůležitějšími nedostatky, které zapříčiňují nedostatečné využití potenciálu pro cestovní ruch.

Rozhodně hůře připravená je na turisty Ukrajina, které chybí především dostatečně kvalitní infrastruktura – řada silnic je ve velmi špatném stavu, dopravní síť není dostatečně hustá, k některým zajímavým místům se nedostanete hromadnou dopravou (pouze vlastním vozem či taxi) apod. Díky přípravám na pořádání Mistrovství Evropy ve fotbale sice země investovala do řady staveb a úprav, ovšem ty stále nejsou dostačující.

Domnívám se, že vzhledem k tomu, že většina turistů chce zemi poznávat skrze její historické památky, mělo by o ně být v první řadě dobře postaráno. Ochranu památek v Polsku považuji za dostatečnou, avšak na Ukrajině tomu tak často není a některá zajímavá místa nejsou využita právě proto, že nejsou ve vyhovujícím stavu. Tato situace je výsledkem nedostatku finančních prostředků vymezených na údržbu a obnovu kulturního dědictví.

Dalším velkým potenciálem uvedených zemí je přírodní krajina. Ta je lákavým cílem mnoha návštěvníků. Nejen z toho důvodu je nutná účinná ochrana životního prostředí. Bohužel většina Ukrajinců toto zatím nepochopila a své přírodní bohatství nevědomě ničí.

Za dostatečně nevyužitý potenciál pro cestovní ruch pokládám také absenci některých nadstandardních možností v odlehlejších místech především Ukrajiny. Např. oblíbené ukrajinské Karpaty téměř postrádají luxusnější typ ubytování, kterého by určitá klientela jistě ráda využila, také v těchto oblastech chybí mnoho atraktivních rekreačních služeb jako wellness apod. Tato a jí podobné oblasti by byly také velmi atraktivními pro rozvoj agroturistiky, která zde chybí, ovšem ve světě začíná být velmi oblíbenou.

3. Průzkum

Tato kapitola se bude zabývat průzkumem veřejného mínění souvisejícího s možným vlivem Mistrovství Evropy ve fotbale 2012 na cestovní ruch v pořádajících zemích.

Kromě obecného popisu průzkumu a stanovení jeho cílů a metod zde provedu analýzu sebraných dat a seznámím čtenáře s vyhodnocením a výsledkem průzkumu. Součástí této kapitoly jsou také přehledné grafy představující výsledky sběru konkrétních dat.

3.1 Popis průzkumu

Průzkum veřejného mínění je jedním z druhů sociologického výzkumu. Jeho cílem obecně je zjistit, jaké je veřejné mínění o daném tématu skrze společnost. Jde o určitý soubor výzkumných nástrojů, procedur a postupů, jejichž cílem je získat požadovaná data, přinést nové poznatky či ověřit nebo vyvrátit poznatky staré. Součástí průzkumu je také interpretace jeho výsledků. Těchto výsledků lze samozřejmě v praxi dále využít pro zlepšení dané oblasti.

3.2 Cíl průzkumu, metody

Cílem tohoto průzkumu je zjistit, zda má pořádání Mistrovství Evropy ve fotbale vliv na cestovní ruch v Polsku a na Ukrajině, a pokud ano, tak jaký (pozitivní / negativní, velký / zanedbatelný, pouze po dobu mistrovství / i poté apod.).

Metodou pro zjišťování výše uvedených informací je průzkum pomocí standardizovaného dotazníku, který obsahuje několik dílčích uzavřených otázek s různými danými možnostmi odpovědí (především - ano, spíše ano, spíše ne, ne, nevím). Tento dotazník byl předložen 132 respondentům především z mého okolí. Vzhledem k tomu, že spolehlivost a objektivnost takovýchto šetření závisí především na rovnoměrném rozložení některých vlastností respondentů (např. věk, vzdělání apod.) tak, jak je to v dané společnosti přirozené, byl tento průzkum prováděn napříč celým

tímto spektrem (respondenti byli vybíráni tak, aby byly do průzkumu zahrnuty všechny důležité skupiny). Tuto skutečnost dokazují čtyři níže uvedené grafy (podkapitola 3.3 Analýza dat, díl 3.3.1 Obecné demografické otázky) znázorňující rozložení respondentů co se týče pohlaví, věku, ukončeného vzdělání a zaměstnanosti – tyto informace totiž považuji v rozložení respondentů k danému tématu výzkumu za nejdůležitější.

Při vytváření uvedeného dotazníku jsem se snažil o jeho efektivnost především užitím co nejsrozumitelnějších nástrojů - byla vyvinuta maximální snaha o použití co nejvýstižnějšího jazyka, aby byly otázky respondenty správně pochopeny, délka dotazníku byla optimalizována tak, aby dotazník respondenty neodrazoval, neunavoval a na všechny otázky odpovídali soustředěně.

Dotazník má celkem 11 otázek, z čehož první čtyři jsou *tzv. otázkami demografického charakteru*. Následuje pět otázek *speciálních* souvisejících s daným tématem a dvě otázky *konkrétní* týkající se veřejného mínění.

Celý dotazník, tak jak byl předložen osloveným respondentům, je součástí přílohy na konci práce.

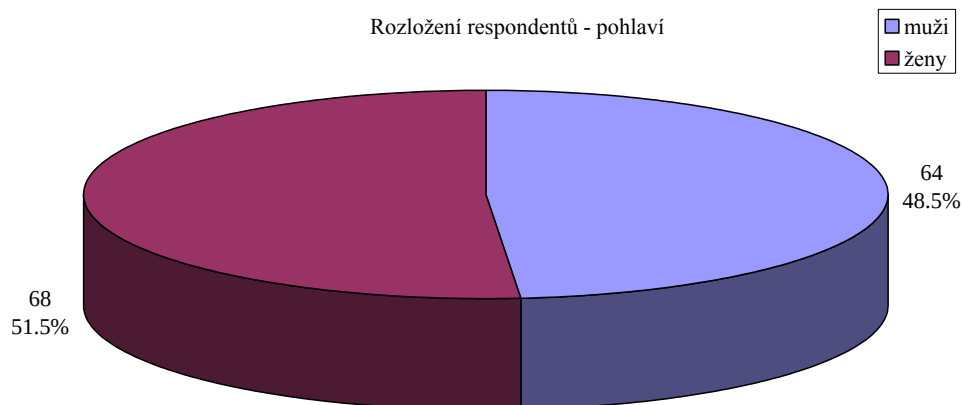
3.3 Analýza dat

3.3.1 Obecné demografické otázky

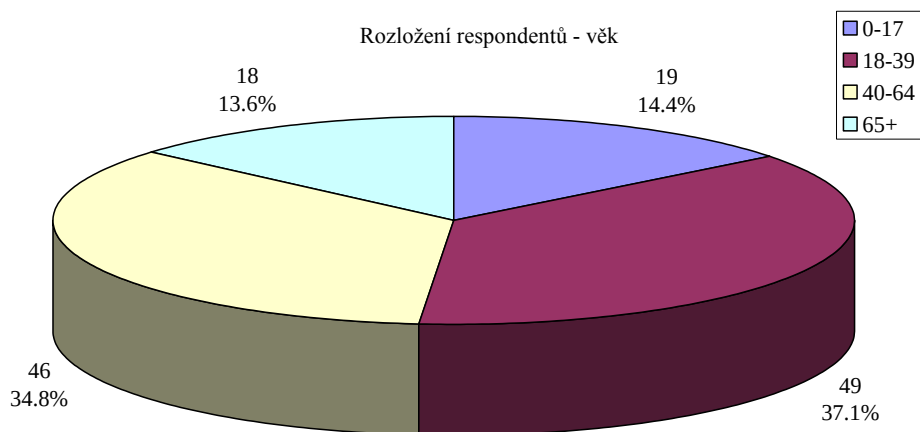
První čtyři otázky byly demografickými. Jejich cílem bylo zjistit zcela základní demografické údaje respondentů, které jsem k danému tématu považoval za relevantní – konkrétně šlo o pohlaví, věk, ukončené vzdělání a současné pracovní zařazení.

V tomto jsem vyvinul maximální snahu vyhledat a oslovit respondenty různého pohlaví, věku, vzdělání atd. tak, aby jejich spektrum bylo rovnoměrné a co možná nejsrovnatelnější s naší společností a tím tvořili kvalitní reprezentativní vzorek – níže uvedené grafy tuto skutečnost dostatečně dokládají.

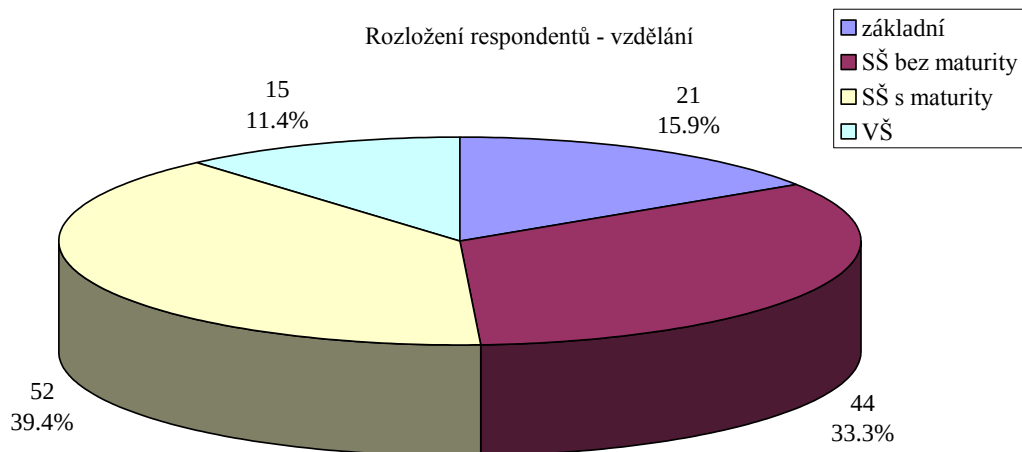
Otázka č. 1: Uveďte Vaše pohlaví:

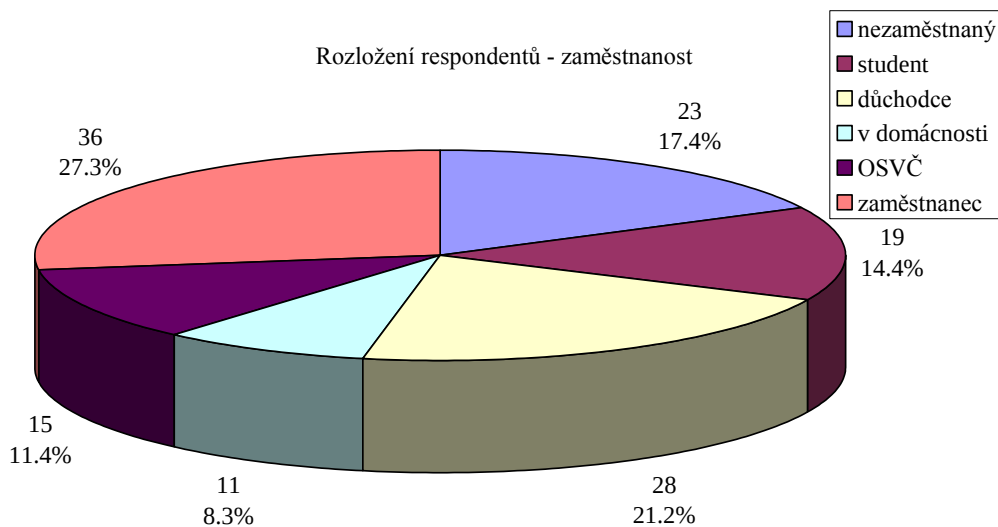
Otázka č. 2: Uveďte, do které věkové skupiny patříte:

Otázka č. 3: Uveďte Vaše nejvyšší dokončené vzdělání:

Otázka č. 4: Uveďte, ve které skupině týkající se Vašeho současného pracovního zařazení se nacházíte:

3.3.2 Speciální otázky k danému tématu

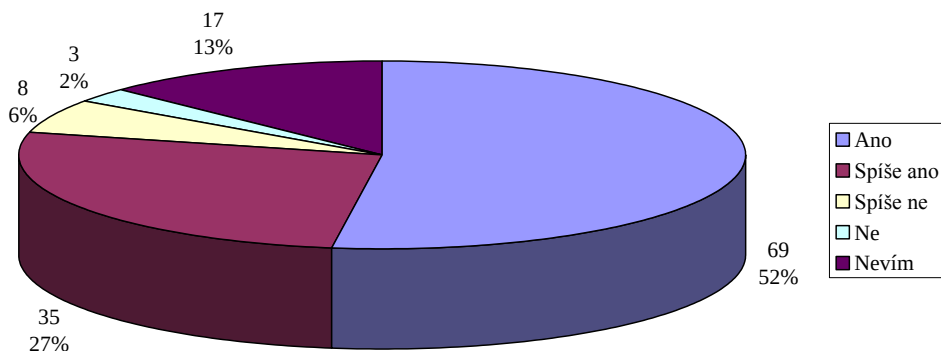
Následujících pět otázek je speciálních, již se týkajících daného tématu. Jejich cílem bylo zjistit, zda má konání (např. sportovní) události vliv na cestovní ruch v pořádající zemi.

Vzhledem k tomu, že každý respondent nemusí vyhledávat právě sportovní události, bylo možné, aby si vyplňující představil akci jakéhokoliv zaměření (např. kulturní). Vycházel jsem zde z domněnky, že účastník sportovní akce se chová obdobně jako účastník např. hudebního či divadelního festivalu apod.

Otázky byly uvedeny tímto: Představte si situaci, že navštívíte nějakou akci v zahraničí (např. sportovní událost Mistrovství Evropy ve fotbale, hudební či divadelní festival apod.) a odpovězte na níže uvedené otázky.

Otázka č. 5: Využívali byste během své návštěvy místních ubytovacích a stravovacích zařízení (např. hotel, penzion, restaurace, kavárny apod.)?

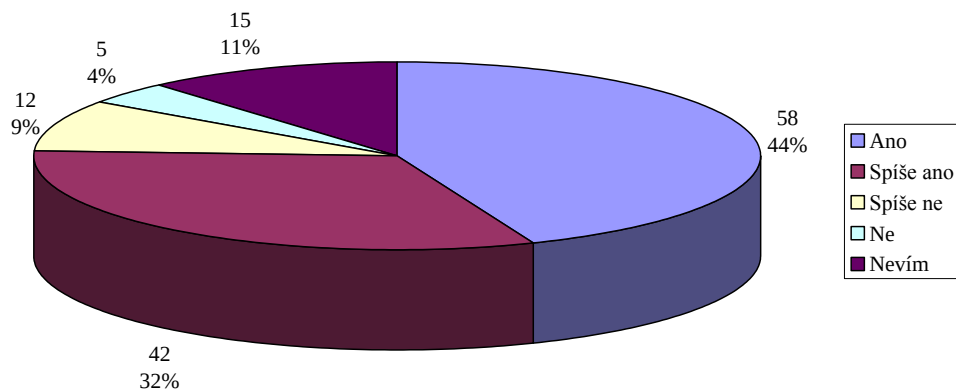
Tato otázka měla za cíl zjistit, zda by respondenti aspoň během krátké návštěvy země z důvodu zúčastnění se dané události využívali základních služeb souvisejících s cestovním ruchem (např. ubytovací a stravovací zařízení).

Vzhledem k odpovědím respondentů lze očekávat, že minimálně během svého pobytu za účelem sledování uvedené události bude naprostá většina využívat těchto základních služeb (celkem 79 % respondentů se přiklání k odpovědi ano či spíše ano).

Otázka č. 6: Měli byste zájem zahraniční zemi poznat i jinak než skrze Vámi navštívenou akci (např. její památky, kulturu, přírodní krásy apod.)?

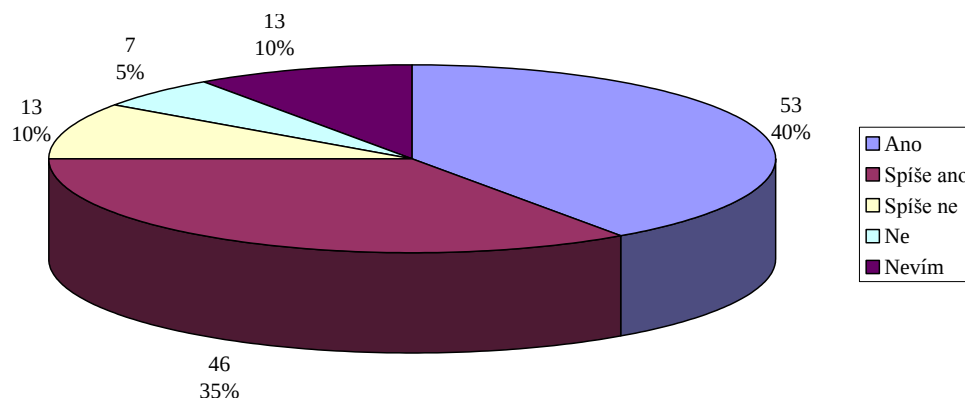
Cílem otázky bylo zjistit, zda by respondenti měli zájem poznat cizí zemi, ve které by se již za účelem navštívení dané události nacházeli.

Podle očekávání naprostá většina z nich (celkem 76 %) odpověděla ano nebo spíše ano. Toto přisuzuji především tomu, že nejen z časových a finančních důvodů má naprostá většina společnosti zájem spojovat více činností, akcí apod. dohromady. Pokud tedy návštěvník je na určitém místě, rád využije možnosti zúčastnit se více akcí a událostí, poznávat dané místo, bavit se apod. Tento zájem bývá přímo úměrný tomu, co návštěvník dosažení cíle obětoval (např. překonání velké vzdálenosti apod.).

Otázka č. 7: Byli byste ochotni své setrvání v zemi hostící danou akci prodloužit, abyste mohli místo lépe poznat či se zde rekreovat?

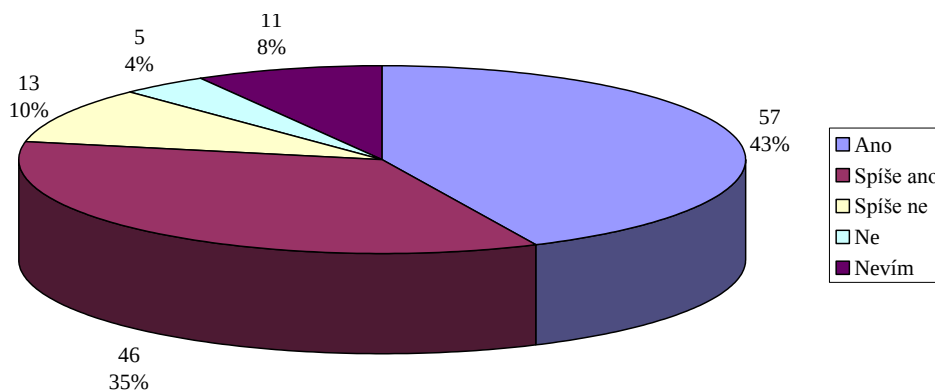
Tato otázka zjišťuje, zda by byli respondenti ochotni věnovat více svého volného času tomu, aby lépe poznali danou zemi nebo se zde rekreovali.

Výsledek těchto odpovědí je opět poměrně jednoznačný – celkem 75 % respondentů by poznávání či rekreaci v navštívené zemi věnovala nebo spíše věnovala více svého času než by bylo nutné k pouhé návštěvě dané akce.

Otázka č. 8: Byli byste ochotni se kvůli poznání zajímavostí dané země nebo možnosti rekreace vzdálit i mimo město, ve kterém je daná akce konána (např. po jejím skončení)?

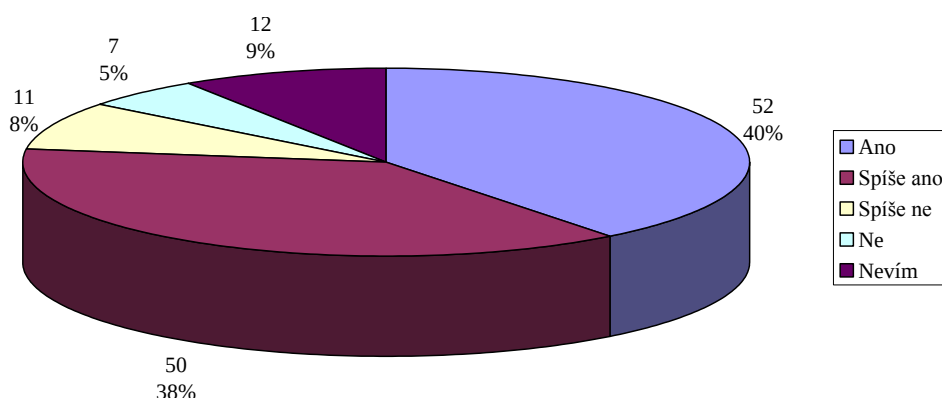
Cílem této otázky bylo zjistit, zda by byli respondenti ochotni obětovat poznávání cizí země nebo rekreaci v ní další cestu, zda by byli ochotni cestovat i mimo místo konání akce, kvůli které by zemi primárně navštívili.

Vzhledem k odpovědím respondentů lze předpokládat, že většina z nich by se během pobytu v cizí zemi za účelem návštěvy dané akce také vzdálila z místa akce (z města, ve kterém by byla pořádána) a to za účelem poznávání této země či rekreace (celkem 78 % respondentů odpovědělo ano či spíše ano).

Otázka č. 9: Byli byste ochotni vynaložit více finančních prostředků, abyste mohli kromě návštěvy dané akce také poznávat zajímavosti této země nebo se zde rekreovat?

Tato otázka zjišťuje, zda by byli respondenti ochotni investovat více finančních prostředků, aby zemi poznali také mimo uvedenou událost nebo se zde rekreovali.

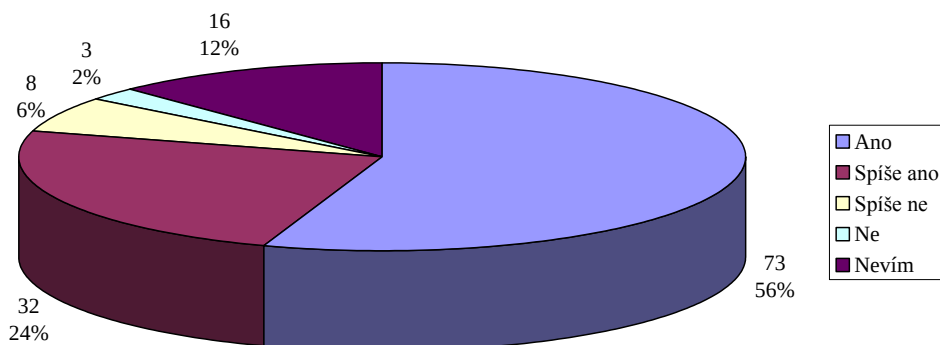
Výsledek těchto odpovědí je opět vcelku jednoznačný – celkově 78 % respondentů by vynaložilo nebo spíše vynaložilo více finančních prostředků než by bylo nutné k pouhé návštěvě dané akce a to za účelem poznávání dané země či rekreace v ní.

3.3.3 Otázky konkrétní

Následující dvě otázky jsou speciální, týkající se vlivu konání Mistrovství Evropy ve fotbale na rozvoj cestovního ruchu v pořádajících zemích. Jejich cílem bylo zjistit, zda konání této události ovlivnilo názory veřejnosti na pořádající země a jejich možnou turistickou atraktivitu.

Otázka č. 10: Domníváte se, že po přípravách na EURO 2012 a jeho konání se podmínky pro turisty v Polsku a na Ukrajině změnily k lepšímu (např. lepší infrastruktura apod.)?

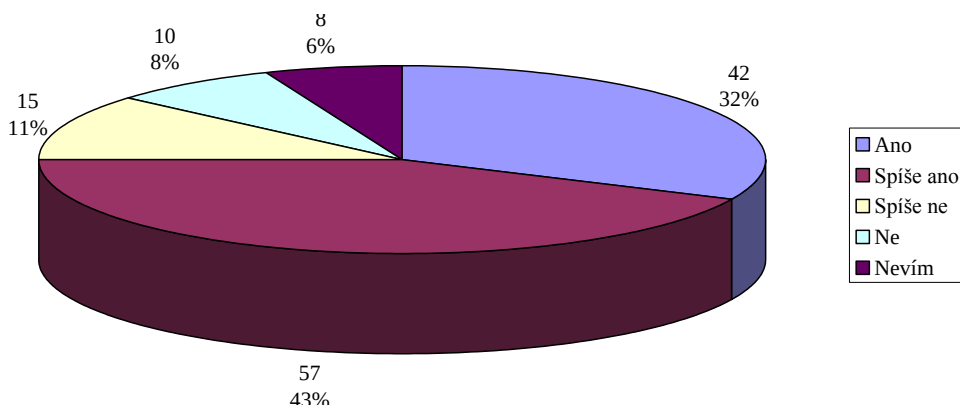
Cílem této otázky je zjistit, zda má veřejnost pocit, že konáním EURA 2012 se v Polsku a na Ukrajině zlepšily podmínky pro turisty.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že naprostá většina z nich (celkem 80 %) se domnívá, že po přípravách a konání EURA 2012 se podmínky pro turisty v Polsku a na Ukrajině zlepšily či spíše zlepšily. Z dalších rozhovorů s některými z respondentů vyplynulo, že za nejpřínosnější změnu související s přípravami na EURO 2012 považují právě lepší infrastrukturu, která se jim zdála dříve nedostačující a často je od návštěvy daných zemí spíše odrazovala.

Otázka č. 11: Přitahuje Vás Polsko a Ukrajina jako turistické destinace nyní více než před pořádáním EURA 2012?

Tato otázka zjišťuje, zda jsou Polsko a Ukrajina po konání EURA 2012 v očích veřejnosti přitažlivějšími turistickými destinacemi.

Výsledkem těchto odpovědí je opět převažující pozitivní reakce respondentů. Podle většiny z nich (celkem 75 %) je pro ně nyní (po konání EURA 2012) Polsko a Ukrajina zcela či spíše turisticky přitažlivější destinací než dříve.

3.4 Interpretace a vyhodnocení výsledků

Výsledky dotazníku dokazují, že tohoto průzkumu se zúčastnili respondenti z celého spektra společnosti, které lze jakožto celek považovat za kvalitní reprezentativní vzorek, což poukazuje také na určitou důvěryhodnost tohoto výzkumu a jeho výsledků.

Z výsledků dále vyplývá, že většina potenciálních návštěvníků určité (např. sportovní) akce v cizí zemi (v tomto případě v Polsku a na Ukrajině) by využívala aspoň minimálně služeb cestovního ruchu (např. ubytovací služby) po dobu svého pobytu. Taktéž by většina ráda poznala danou zemi či svůj pobyt spojila s určitým druhem rekreace. Za tímto účelem by byla většina veřejnosti ochotna vážit další cestu, svůj pobyt prodloužit, případně vynaložit další finanční prostředky. Z těchto dílčích výsledků vyplývá jednoznačně pozitivní skutečnost dokládající, že pořádání akcí (např. Mistrovství Evropy ve fotbale) má jednoznačně velký vliv na cestovní ruch a jeho rozvoj a to minimálně po dobu konání dané akce.

Z průzkumu také vyplývá, že podle většiny dotázaných se nyní (po konání EURA 2012) výrazně zlepšily podmínky pro turisty v Polsku a na Ukrajině a tyto země se tak staly pro většinu turistů mnohem lákavějšími k možné budoucí návštěvě. Lze předpokládat, že tyto výsledky potvrzují existenci pozitivního vlivu na cestovní ruch dlouhodobějšího charakteru (i po konání EURA 2012).

Výše uvedené výsledky dostatečně dokládají, že konání akcí jako je Mistrovství Evropy ve fotbale značně pozitivně ovlivňuje cestovní ruch a jeho další rozvoj v pořádajících zemích a to nejen v době konání těchto akcí, ale také v budoucnu.

Závěr

Tématem této bakalářské práce byl *Vliv Mistrovství Evropy ve fotbale na cestovní ruch v Polsku a na Ukrajině*.

První kapitola práce se soustředila na dané téma po stránce teoretické – zabývala se základními pojmy a definicemi a to především pojmy cestovní ruch a turistika, vliv (nejen) sportovních akcí na cestovní ruch a Mistrovství Evropy ve fotbale.

Druhá kapitola byla věnována bližšímu seznámení čtenáře s uvedenými zeměmi – Polskem a Ukrajinou. Součástí tohoto seznámení bylo uvedení základních geografických údajů a informací o administrativním členění zemí, údaje demografické a stručný nástin dějin Polska a Ukrajiny. Dále se práce zabývala cestovním ruchem v hospodářství a ekonomice těchto zemí. Konec kapitoly byl věnován přiblížení hlavních atraktivit a především nevyužitým možnostem v potenciálu pro cestovní ruch.

Třetí kapitola se konečně podrobněji soustředila na samotný vliv dané sportovní akce na cestovní ruch a to pomocí průzkumu veřejného mínění. Tento průzkum byl nejdříve popsán, byly stanoveny jeho cíle a metody a poté byla sebraná data analyzována a vyhodnocena. Součástí této kapitoly bylo také množství grafů dokládajících výsledky odpovědí na jednotlivé otázky.

Při zpracování této práce bylo vycházeno z velkého množství literatury, jejíž seznam přikládám níže.

V práci bylo využito především metody popisu, analýzy, komparace a interpretace. Taktéž jsem čtenáři poskytl vlastní úvahy nad daným tématem a případné náměty. Domnívám se, že použité metody byly zvoleny vhodně a korespondovaly s hlavním cílem této bakalářské práce, kterým bylo zjistit, zda a případně jaký vliv má konání Mistrovství Evropy ve fotbale na cestovní ruch v daných zemích. Taktéž se domnívám, že tento cíl se mi podařilo naplnit.

Věřím, že tato bakalářská práce přinesla některé zajímavé podněty, které by mohly přispět v diskuzi o dalším možném rozvoji cestovního ruchu nejen v Polsku a na Ukrajině.

Seznam použitých pramenů

1. Monografie

1. EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: Jota, 2011, 479 s. ISBN 978-80-7217-899-5.
2. GUNTER, Simon; ROHR, Bern. *Fotbal – Velký lexikon: osobnosti, kluby, názvosloví*. Praha: Grada Publishing, 2006, 496 s. ISBN 80-247-1158-3.
3. HORNER, Susan; SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času : Aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada Publishing, 2003. 486 s. ISBN 80-247-0202-9.
4. INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch (základy)*. Praha: Oeconomica, 2009, 122 s. ISBN 978-80-245-1569-4.
5. JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-3247-3.
6. JOHNSTONE, Sarah; BLOOM, Greg. *Ukrajina*. Praha: Svojtka & Co., 2009, 300 s. ISBN 978-80-7352-951-2.
7. KRAMER, Julia; TYCNER, Janusz. *Polsko: doporučené tipy*. Ostfildern: MairDumont, 2008, 143 s. ISBN 978-3-8297-6637-1.
8. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 25, T-Tzschirner*. Praha: Argo, 2002. 995 s. ISBN 80-7203-007-8.
9. PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch*. Praha: Grada Publishing, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3750-8.
10. PALATKOVÁ, Monika; ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu: turismus České republiky: vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. Praha: Grada Publishing, 2011, 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.
11. RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN, Michal a kol. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
12. TORBUS, Tomasz. *Polsko*. München: Nelles Verlag, 2006, 254 s. ISBN 3-88618-593-1.

13. WILSON, Neil; PARKINSON, Tom. *Polsko*. Praha: Svojtka & Co., 2006, 544 s. ISBN 80-7352-398-1.

14. ZELENKA, Josef; PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

2. Elektronické zdroje

15. Cestovní ruch [online]. [citováno 25. února 2013]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/2007-2009/cestovni-ruch-1>

16. EURO 2012 – Polsko a Ukrajina centry evropského stavebnictví [online]. [citováno 27. února]. Dostupné z: <http://www.konstrukce.cz/clanek/euro-2012-polsko-a-ukrajina-centry-evropskeho-stavebnictvi/>

17. OBRAZEM: Polsko ohňostrojem otevřelo stadion, kde odstartuje Euro [online]. [citováno 27. února 2013]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/obrazem-polsko-ohnostrojem-otevrela-stadion-kde-odstartuje-euro-p94-/euro-2012.aspx?c=A120130_122012_fot_reprez_pes

18. Geografie Polska [online]. [citováno 27. února 2013]. Dostupné z: <http://polsko.orbion.cz/stat/pruvodce/geografie-polska-16919/>

19. Administrativní dělení Polska [online]. [citováno 1. března 2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativní_dělení_Polska

20. Administrativní dělení Ukrajiny [online]. [citováno 1. března 2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativní_dělení_Ukrajiny

21. Stadion Miejski (Poznaň) [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: [http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_\(Poznań\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_(Poznań))

22. PGE Arena Gdańsk [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/PGE_Arena_Gdańsk

23. Stadion Miejski (Wrocław) [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: [http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_\(Wrocław\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_(Wrocław))

24. National Stadium, Warsaw [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/National_Stadium,_Warsaw

25. Arena Lviv [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Arena_Lviv

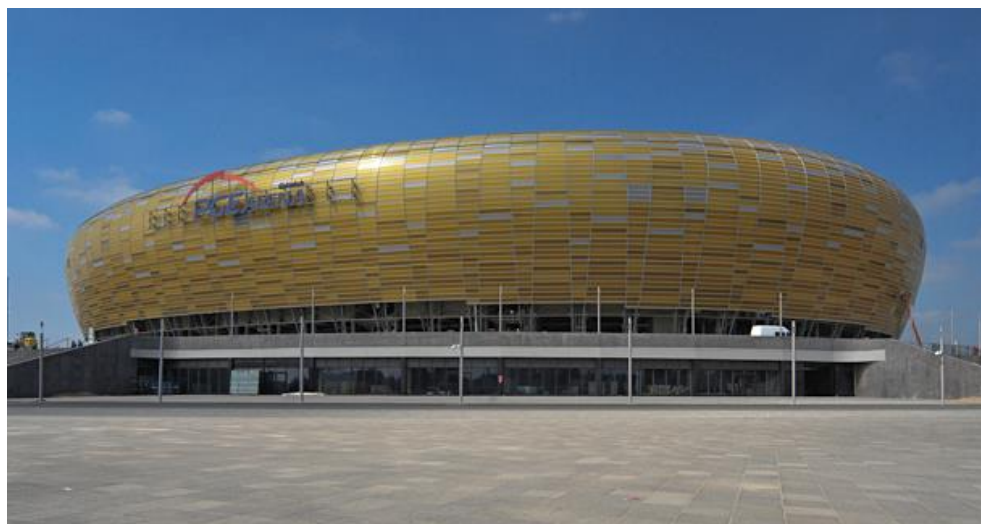
26. BBC Sport - Euro 2012: Union chief fears racism in Poland and Ukraine [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/sport/0/football/17734861>
27. Donbass Arena [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Donbass_Arena
28. Ambang – Inside: News [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://www.mediaindonesia.com/spaw/uploads/images/article/image/2012_04_23_05_32_57_Kiev2.jpg
29. Evropská unie – Eurostat [online]. [citováno 11. března 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropska_unie_eurostat
30. Turistická destinace Ukrajina [online]. [citováno 11. března 2013]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/00_11/11_trend_4.htm

Přílohy

Příloha č. 1 - Fotografie polských a ukrajinských stadionů, na kterých proběhlo EURO 2012

Městský stadion v Poznani³⁰

Baltská aréna v Gdaňsku³¹

³⁰ Stadion Miejski (Poznań) [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: [http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_\(Poznań\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_(Poznań))

³¹ PGE Arena Gdańsk [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/PGE_Arena_Gdańsk

Městský stadion ve Vratislavi³²

Národní stadion ve Varšavě³³

³² Stadion Miejski (Wrocław) [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: [http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_\(Wrocław\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Stadion_Miejski_(Wrocław))

³³ National Stadium, Warsaw [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/National_Stadium,_Warsaw

Lvovská Arena ve Lvově³⁴

Stadion Metalist v Charkově³⁵

³⁴ Arena Lviv [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Arena_Lviv

³⁵ BBC Sport - Euro 2012: Union chief fears racism in Poland and Ukraine [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/sport/0/football/17734861>

Donbas Arena v Doněcku³⁶

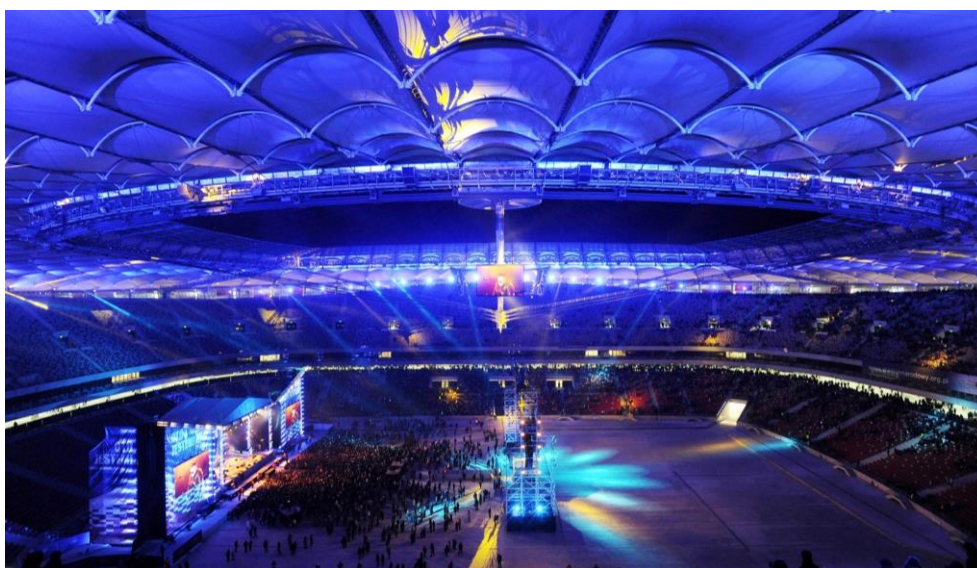

Olympijský stadion v Kyjevě³⁷

³⁶ Donbass Arena [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Donbass_Arena

³⁷ Ambang – Inside: News [online]. [citováno 3. března 2013]. Dostupné z: http://www.mediaindonesia.com/spaw/uploads/images/article/image/2012_04_23_05_32_57_Kiev2.jpg

Příloha č. 2 – Fotografie slavnostního otevření nového Národního stadionu ve Varšavě

Slavnostní otevření fotbalového stadionu ve Varšavě - velkolepá show³⁸

Slavnostní otevření fotbalového stadionu ve Varšavě - ohňostroj³⁹

³⁸ OBRAZEM: Polsko ohňostrojem otevřelo stadion, kde odstartuje Euro [online]. [citováno 19. března 2013]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/euro-2012.aspx?c=A120130_122012_fot_reprez_pes

³⁹ OBRAZEM: Polsko ohňostrojem otevřelo stadion, kde odstartuje Euro [online]. [citováno 19. března 2013]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/euro-2012.aspx?c=A120130_122012_fot_reprez_pes

Příloha č. 3 – Dotazník – Průzkum veřejného mínění

Obecné demografické otázky

1) Uveďte Vaše pohlaví:

☐ žena

☐ muž

2) Uveďte, do které věkové skupiny patříte:

☐ 0 – 17

☐ 18 – 39

☐ 40 – 64

☐ 65 +

3) Uveďte Vaše nejvyšší dokončené vzdělání:

☐ základní

☐ středoškolské bez maturity

☐ středoškolské s maturitou

☐ vysokoškolské

4) Uveďte, ve které skupině týkající se Vašeho současného pracovního zařazení se nacházíte:

☐ nezaměstnaný

☐ student

☐ důchodce

☐ v domácnosti

☐ OSVČ

☐ zaměstnanec

Otázky speciální k danému tématu

Představte si situaci, že navštívíte nějakou akci v zahraničí (např. sportovní událost Mistrovství Evropy ve fotbale, hudební či divadelní festival apod.) a odpovězte na níže uvedené otázky.

5) Využívali byste během své návštěvy místních ubytovacích a stravovacích zařízení (např. hotel, penzion, restaurace, kavárny apod.)?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

6) Měli byste zájem zahraniční zemi poznat i jinak než skrze Vámi navštívenou akci (např. její památky, kulturu, přírodní krásy apod.)?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

7) Byli byste ochotni své setrvání v zemi hostící danou akci prodloužit, abyste mohli místo lépe poznat či se zde rekreovat?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

8) Byli byste ochotni se kvůli poznání zajímavostí dané země nebo možnosti rekreace vzdálit i mimo město, ve kterém je daná akce konána (např. po jejím skončení)?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

9) Byli byste ochotni vynaložit více finančních prostředků, abyste mohli kromě návštěvy dané akce také poznávat zajímavosti této země nebo se zde rekreovat?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

Otázky konkrétní – veřejné mínění

10) Domníváte se, že po přípravách na EURO 2012 a jeho konání se podmínky pro turisty v Polsku a na Ukrajině změnily k lepšímu (např. lepší infrastruktura apod.)?

- ☐ ano
- ☐ spíše ano
- ☐ ne
- ☐ spíše ne
- ☐ nevím

11) Přitahuje Vás Polsko a Ukrajina jako turistické destinace nyní více než před pořádáním EURA 2012?

- ☐ ano

☐ spíše ano

☐ ne

☐ spíše ne

☐ nevím

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martin Vavřina

Obor: Management cestovního ruchu

Forma studia: prezentační studium

**Název práce: Vliv Mistrovství Evropy ve fotbale na cestovní ruch
v Polsku a na Ukrajině**

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet internetových zdrojů: 11

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Bříza